МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР-а Лакхехьарча Совета а орган

Ера 26

НОЯБРЬ 1959 шу

№ 95 (2407)

Шах 20 пош.

Шурий товарни фермай болхлой совещани

Селхан Грозне хилар республикерча шурий-товарни фермай болхлой совещани.

Совещане „Шурийнеи дулхаи лаьрхІа хьайбаш дебадара декхараш кхоачашдарах“ лаьца доклад йир Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета Председателе нов. Гайрбекова.

Республикерча берригача хьайбаш леладерашка кхайкарал дир совещане.

СИЙ ДОЛАШ НАКЪА ГІОРГДА ВАЙ ССКП ЦК ПЛЕНУМА

ССКП ЦК соцам баьб укх шера 22-ча декабре аргІана йола ЦК Пленум гулйойла, аьнна, Пленуме дувца оттадаьд: ялат, шекара свекла, боамби, коартолаш, баьца дааРаш, сомаш, комсаш, фабрикаштеи заводаштеи эша технически культураш, дикагІа хьувкъаяра лаьттанца беш бола болх дикагІа тоабара, дулх, шура, даьтта, тха, иштта кхыйола хьайбай продукташ алсам яхара, юкъара хьайбаш дебадара, совхозаши колхозаши дикача кадрашца Іалашъяра, юрта боахама дІахо механизаци яра, къахьегама овсарле лакхъяра, продукцега дІабода мах лохбара, колхозий юкъара боахам лакхбара а колхозникаш паргІата бахара а ССКП XXI съездо а ЦК декабрьски (1958 шу) Пленумо а яь решенеш кхоачашъярах дола дешаш.

Цу гІулакха Пленумо ладувгІаргда РСФСР Министрий Совета а Украинан, Казахстанеи, Белоруссеи, Узбекистанеи, Таджикистанеи, Азербайджанеи компартей ЦК а докладашка.

Еррига Коммунистически парти а цун ЦК а вай беррига мохк юртбоахама продукташца дика Іалашбара чІоагІа йоакхо еш хилар кхетадаро дегаш ура а уттадеш, ЦК Пленума сийна тІаийца социалистически декхараш тІехкхоачаш а деш, Пленума гІадбаха накъа болх Советски Союза беррига а къахьегамхой.

ТІехьарча пхе шера, юкъера лаьрхІача хІара шера 8,6 процент лакхбеннаб вай беррига а юртбоахам. Цу тайпара сиха юртбоахам дегІабенабац дІадахача цхьанна а шера. Укх шера цхьайолча районашка, дІадийнар хьувкъара ха во этта йоллашехь а, берригача мехка ялат, шекара свекла, иштта кхыдар юкъера лаьрхІача тІехьарча пхе шерах цхьан шера хинначул дукхагІа хиннад. ХІаьта, паччахьалкхенга дулх, фуаш, тха дохкара план ханал хьалха 20-ча октябре кхоачашъяьй еррига Советски Союзе. Шура йохкара план кхоачашъергйолаш а я.

Еррига Советски Союзо санна йоккхий къахьегама коталонаш а йоахаш ЦК Пленума накъа болх вай Нохч-ГІалгІай республика къахьегамхой а. Нохч-ГІалгІай совнархоза промышленни предприятеша 11 беттара план ханал 14 ди хьалхагІа кхоачашъяьй. Соахкарча укх ханаца нийсйича къахьегама овсарле юкъера лаьрхІача 4,7 процент лакхъеннай, цхьайолча предприятешка 7—18 процент а луш. Продукцега дІабода мах чухнахьа баккхарца, планах лаьрхІа хинначул 80 совгІа миллион сом ахча кходаьд. Уж толамаш доахилга вІаштІехьадаьннад болх дика вІашагІболларца, цунна юкъе керда техника, механизаци, автоматизаци яхьарца.

Доккхий толамаш даьхад Нохч-ГІалгІай республика юртбоахама къахьегамхоша а. ДІадахача шерачул кхозза дукхагІа зяби Іаьржа пари аьхаб укх шера. Соахкарчул дуккха а дукхагІа да укх шера доахан, жа, хьакхарч, оалхазараш. 1958-ча шера укх хана паччахьалкхенга дехка хинначул дулх 32 процент, шура 11 процент, фуаш 29 процент, тха 10 процент дукхагІа дехкад укх шера.

Паччахьалкхенна ялат, дулх, фуаш, комсаш, баьца дааРаш дІадалара план ханал хьалха кхоачашъяьй Каргалински районо. ДІайийна хІамаш дика хьувкъаяра, хьайбаш, оалхазараш дебадара, цар продукташ алсам яхара паччахьалкхен планаш кхоачашъе шоаш тІаийца социалистически декхараш дика кхоачашдаьд Гудермесски, Курчалоевски, Наурски, Сунженски, иштта кхыча районаша а, колхозаша а, совхозаша а.

Дукха ба вай республике шоаш тІаийца социалистически декхараш тІехкхоачашдаь болхлой, колхозникаш, механизатораш, доярккаш, иштта кхыбараш. Надтеречни района «Гвардейски» совхоза къонача чабана Киломатов Гелани планах 100 жийна тІехьа 105 Іаьхар кхебеи хІара устагІа тІера 2,2 килограмм тха даккхеи дезаш вар. Цо лакхера социалистически декхар тІаийцар 100 жийна тІехьа 130 Іаьхар кхебеи, хІара устагІа тІера 3 килограмма тха даккхеи, аьнна. Ше тІаийца декхар, 100 жийна тІехьа 140 Іаьхар а кхебаь, хІара устагІа тІера 3,4 килограмм тха а даькхха тІехкхоачашдаьд цо. «Ермоловски» совхоза котамашта гІулакх деча Алханова Хьавас хІара яхкача котамгара 145 фуъ а гулдаь 7-ча ноябре ший шера йоагІа план тІехкхоачашъяьй.

Соахка хІара гектара тІара 159 центнер томараш тІехьа хьажкІаш яьхача «Джалкински» совхоза Зармаева Абдул-Саида кулгалдеча звенос укх шера 200 центнер яьккхай. Иштта цу тайпара шоаш тІаийца социалистически декхараш тІехкхоачаш а деш ЦК декабрьски Пленума сий долаш накъа болхаш къахьегамхой кхы а дукха ба.

Шоаш ЦК Пленума сийна тІаийца социалистически декхараш кхоачаш ца деш я цхьайола районаш, совхозаш, колхозаш, болхлой, колхозникаш. Пленум йолаяла цхьа бутт гаргга ха мара йисаяц. Цудухьа массане а шоай беррига а низ тІабахийта беза, тІаийца социалистически декхараш кхоачашдара. Шоаш беча балхаца хьокхам а телаш цу балха хьалхле лелае еза коммунисташа, комсомольцаша, активисташа, берригача а кулгалхоша.

ТІаийца декхараш кхоачашдара эггара хьалха де дезар болх дика вІашагІболлари, балха дисциплина чІоагІъяри да. Балха юкъе критика а йоалаяь, цун новкъосталца кхоачамбоацараш дІадаха деза. Хьалха латтача боахама предприятеша, дикагІа болча болхлоша тІехьабисарашта масса а тайпара новкъостал де деза. Цу балха юкъе дакъа лоацаш хила деза деррига а газеташ, пенгазеташ а тІехьа.

ЦК Пленумо семилетка хьалхарча шера даь деррига балхаш дийца а дийца, дІахо йодача хана болх мишта бе беза кхетам лургба.

Берригача наха хьалхашка тІаийца социалистически декхараш толамца кхоачаш а даь, сий долаш накъа гІоргда вай ССКП ЦК декабрьски Пленума!

КОММУНИЗМА УЙЛА ЙОЛАШ КХЕТАБЕ КАГИРХОЙ

* * *

Нохч-ГІалгІай АССР хьехархой Шоллагіча съездага

Дукха деза новкъостий!

ССКП Нохч-ГІалгІай областной комитето, республика Лакхехьарча Совето, Министрий Совето дІайха моаршал лу хьехархой ШоллагІча съезда делегаташка а цу съездага гІолла коммунизма заман керда саг кхетавеш парте тешамера гІончан болча Нохч-ГІалгІай мехкарча 6 эзар хьехархочох латтача отрядага а!

Республика дуккхача къамех болча хьехархой коллективе барт цаІ болаш, вежарий дезал а хинна халкъа дешар хьехача цхьана болх бу эрсашеи, нохчашеи, гІалгІашеи, украинцашеи, армянашеи, кхыча дуккхача къамех болча викалашеи. «Школа вахарцара бувзам чІоагІбарахи СССР-а халкъа дешара система дІахо дегІайоалаярахи дола Закон» кхоачашде лоаттабеча къовсамА доккхача хьинарца юкъеяхай сий дола хьехархой отряд.

Республикерча къахьегамхоша чІоаггІа доккхал деш а дукха езаш а йоах дикагІа болча хьехархой: РСФСР-а школа заслуженни хьехархочун Капитолина Павловна Минеева, СССР-а Лакхехьарча Совета депутата Селима Якубовна Езиева, Нохч-ГІалгІай АССР-а Лакхехьарча Совета депутата Лидия Ибрагимовна Шадыжева, Иван Васильевич Фоменко, Малика Вахабовна Шамилева, кхы дуккхабарий а цІераш. Цар шоаш оалача дешаца, шоашта ховр хьехарца, опытаца, шоашкара луча хьокхамца боккха кхетам лу хьатІакхувш йоагІача тІехьенна, къахьегама новкъа йоаккх из, сийлахь-йоккхача социалистически Даьхен тешамера патриоташ кхебу.

Дешар хьехара беррига а болх эргабаккхареи кагирхошта кхетам балареи гІулакхо дІадех хІара хьехархочунгара, халкъа дешара органий хІара болхлочунгара дешархой вахарА, общественни пайданерча къахьегама дика кийчбе, юкъара а политехнически а дешара боарам лакхбе, партена а советски халкъа а дувцилга йоаццаш тешаме хилара уйланца, коммунизма уйланца кагирхой кхетабе аьнна партеи Советски правительствеи яь указанеш йизза а бокъонца а кхоачашъяр.

Хьехархой съезда декхар латт школайи халкъа дешара органийи болх критически тахкарах, дешара а кхетама а балха дикагІа йола опыт, дешар хьехара а дешархой кхетабара а керда формаши методаши вІаши йовзийтарах.

Съездо новкъостал де деза школах дола Закон кхоачашдеча, Советски Союза Коммунистически парте XX1-ча съезда соцамаш кхоачашдеча бокъонца творчески дакъа лоацаргдолаш беррига хьехархой оарцагІбаха.

Дукха деза новкъостий!

ССКП областной комитет, Нохч-ГІалгІай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиум, Министрий Совет чІоаггІа тешаш я республика хьехархой сий долча отрядо кагирхошта дешар хьехача а уж кхетабеча а балха тІехь керда толамаш доахаргхиларах, коммунизма гІулакх котдаккха деррига халкъо лоаттабеча къовсама юкъе шоай хьаьналча а беркатерча а къахьегамца цар дизза дакъа лоацаргхиларах. Дукха еза социалистически Даьхе бахьан оаш беча халача, цхьабакъда, беркатерча балха тІехь доккхий толамаш оаш дахар лов тхона.

Яхийла вай Сийлахь-йоккха дуккхача къамех латта Советски паччахьалкхе!

Массаз а котъювлаш хьайоагІача марксизма-ленинизма байракха кІалха латташ, Советски Союза Коммунистически партеи цун ленински Центральни Комитетеи хьалхленца—дІахьалхашка довла, коммунизма коталонга!

ССКП НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМ

НОХЧ-ГІАГІАЙ АССР-а ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ

НОХЧ-ГІАГІАЙ АССР-а МИНИСТРИЙ СОВЕТ

Республикански хьехархой ШоллагІча съезде хинначар Нохч-ГІалгІай АССР халкъа дешара берригача болхлошка даь

КХАЙКАРАЛ

Хьамсара новкъостий!

Коммунистически партена гонахьа кхота а денна, советски халкъо Іалаьмате доккхий толамаш даьхад халкъа боахама массе а даькъе. Уж толамаш ларде а лаьца, парте XXI съездо теоретически бакъ а даь хьалхашка дера исторически дегІадахкара кердача этапага — коммунистически общество хьаелга шерра доаржадаь дІадахьара юкъага — довла торо хилар.

Общество коммунистически хьисапе эргайоаккхилга вІашагІдала йиш йоацаш цувзаденна да керда саг кхеварца. Кагийча нахага дешийтара а, уж кхетамца кхебара а даиман йоаккхо ю Коммунистически парте а Советски правительствос а. Школа йоакхо еш хилар кхы цІаьхха а кхаьта хьахьекхар халкъа дешара гІулакх эргадаккхарах йолча ССКП ЦК-еи СССР Министрий Советеи тезисашеи, СССР Лакхехьарча Совета шоллагІча сессе тІаийцача «Школа вахарцара бувзам чІоагІбарахи СССР халкъа дешара система дІахо дегІайоалаярахи» яхача Законои.

1959—60 дешара шу — ССКП XXI съездои школах долча законои маяххара школа эргайоаккхаш дола хьалхара шу да.

Тхо, Нохч-ГІалгІай АССР Республикански хьехархой II съезде дакъа лоацаш хиннараш, вІашагІкхийттад школа эргайоаккхаш баьча балха хьалхара итогаш ювца, вІаши дагадовла, дІахо бергболча балха эшараш а де дезараш а къоастаде.

Дешархой политехнически профессиональни кийчбара даькъе кІезиг-духха дика опыт я вай республикерча школашка. Производственни дешар долаш йола 35 школа хьайийлай. 208 дешара мастерскеши 300-нел дукхагІа дешара кабинеташи кийчъяьй. Республикерча школашка вІашагІъеллай 5.748 дешархочу а лоацаш йола 117 дешархой производственни бригада. Школашка йолаш я 223 дешара-опытни участок. Цхьабакъда, оаха дика кхетаду дешара даькъе а школа вахара гаргаозара болча берригача балхаца а хІанз дукха кхоачамбоацараши кхоачашданза декхараши хилар.

Овлан тІарча декхарех цхьа декхар да массанега а бархІ шерара дешар дешийтилга доладар. ЦхьоалагІча классе деша хайша бераш бархІлагІча классага дІакхоачилгеи, дика кхета а кхеташ, цар из йистейоаккхилгеи де деза. ХІаьта цу гІулакха хьехархой коллективаша дукха организаторски болх бе беза дешархошта хьехареи, уж кхетамца кхебареи даькъе.

Хьамсарча парте тІахьехама тІехьа а долаш, вай, республикерча школай болхлой декхарийла да дешареи кхетамца кхебареи болх воай кагий нах вахарга, пайданерча къахьегамга, коммунизм хьалъяра хьинаре дакъа лацарга кийчбергболча тайпара вІаштІехьабаккха. Цо вай декхарийла ду дешархой политехнически дешар а къахьегамца кхебар а, производственни дешар долаш йолча школашкара дешархой профессиональни кийчбелга а дика вІаштІехьадаккха, моттигашкара хьалаш теркал а деш, дешара гІулакх производственни къахьегамца дувзилга нийса вІаштІехьадаккха.

«Дешар хІамаш хьаеш болча къахьегамца дувзарах, — белгалдаьккхар нов. Н. С. Хрущева парте XXI съезде, — лоархІам кІезиг ца луш, дукхагІа лоархІам болаш хул Іомадаь дешар». КІоартеи чІоагІеи дешархошка дешар Іомадайтара тІехьа лоаттабу къовсам хьехархой коллективай эггара лоархІамера декхар а долаш дусаш да. Производственни дешар чакхдоаккхача хана общеобразовательни предметаш хьехара еш йола терко лаьГъялийта йиш яц.

Халкъа дешара система эргайоаккхача хьалашка кердача тайпара леладе деза дешархой кхетамца кхебара балха, пионерскии комсомольскии организацей балха гІулакхаш. Кхетамца кхебара балха чулоацам а, из вІаштІехьабаккхар а, цун наькъаш а советски школа керттерча декхарашта тІадерзадаь хила деза — коммунистически кхоанеи саг кхевара. Цу дерриганеша а вайгара тІагІертта дІадех кхетамца кхебара балха идейно-политически боарам лакхбелга, къаьстта а дешархой атеистически кхетамца кхебелга.

Школа эргаяккхара гІулакх чакхдаккхара къаьстта боккха лоархІам болаш я школаш-интернаташ. Республике болх беш 15 школа-интернат я. Цу школай болхлой декхарийла ба дешара гІулакх хІамаш хьаеш болча къахьегамца дувзара а коммунистически кхетамца кхебара болх лелабара а лоаттабеча къовсам тІехь хьокхам тела.

Советски хьехархой эггара лоархІамегІара декхар да балхаш деш болча кагийча наха Іилмай лардаш Іомаяь караерзае а, производственни говзал лакхъе а новкъостал делга. Хьехархой съездо республикера халкъа дешара беррига болхлой тІахьех болхлошха болчеи юрташкарчеи кагийча наьха школай къаьстта дукха терко еш хилара, цу тайпарча школашкара дешара гІулакх тоадара а уж школаш дуккхагІа хилийтара а мамогга уйла тІаяхийтара.

Хьамсара новкъостий!

Іалаьмате доккхийи сий долаши да советски хьехархошта хьалхашка латта декхараш. Школа эргаяккхара даькъе бокъонца ка ялга эггара хьалха хьехархоех тийша да, дешареи кхетамца кхебареи декхараш кІоаргга кхетадеш уж хиларах, царна болх дика бе харах, марксистско-ленински Іилмах уж дика кхеташ хиларах тийша да.

Шоай кхетам даиман кІоаргбеш хилара, кагийча наха хьехилга а, уж кхетамца кхебелга а творчески леладара, хьинарера общественникаш хилара, хьалха латта идеяши лакхара культуреи чакхйоахаш хилара, къахьегамхошта юкъе педагогически пропаганда тІагІертта тоаеш хилара тІахьех оаха республикера хьехархой.

ХІанз, коммунизм хьалъяра хоадам беш йолча хана, хІара хьехархой коллективе къаьстта сийрдадаьнна дІаотталда эггара дикагІа, хьаькъалегІа, низ болашагІа мел дар!

Тхо тийша да, къона патриоташ — коммунизм хьалъераш дешарцеи кхетамцеи кхебара гІулакх кхы дІахо а тоадара даькъе ший низ а хьаькъал а кхо ца деш хІара хьехархочо къахьегаргхиларах.

Школа эргайоаккхилга — дерриганча халкъа гІулакх да. Съезде хиннараша еррига общественность, колхозаш, совхозаш, республикерча предприятейи учрежденейи беррига кулгалхой тІахьех школай дешараматериальни кІийле чІоагІъяра а, дешархой производственни дешара а бокъонца новкъостал деш хилара.

Съезд чІоагІа тийша я Коммунистически партеи Советски правительствеи хьалхленца вай республикера хьехархой дика ка а йоалаш школа эргаяккхара бехкъокхамеи дикеи долча декхарех лоархІаберг хиларах.

Нохч-ГІалгІай АССР хьехархой II съезд

Нефтяникаша хоам бу

Мехкдаьтта чакхдоахачеи химически промышленноста управлене предприятей технологаша котало яьккхай: **11 беттара валови продукци арахецара план ши кІира хьалхагІа кхоачашъяьй.**

Соахкарча укх ханаца нийсдича 9 процент лакхденнад валови продукци арахецилга. Семилетка хьалхарча шера 10 бетта 15 эзар сома доагам а кходаьд, чакхдоаккхача хана мехкдаьтта доадар боарамал 7640 тонн лох а даьд. Къахьегама овсарле планал 4,8 процент лакхъяьй, хІаьта мехкдаьтта продукташка дІабода мах лохбарах 57 миллиони 585 эзари сом а кходаьд.

Семилетка хьалхарча шера геттара дика къахьегаш ба Грознера крекингисташ. Ерригсоюзни социалистически яхье кхозза котбаьннаб уж. Бакъда толамаша сонта баханзар технологаш. 11 бетта моторий доагам даккхара план ханал хьалха кхоачашйир цар.

Мехкдаьтта продукташка дІабода мах лохбарах 26,5 миллион сом кходаьд.

Крекингисташ доаккхал деш ба яхье котбаьннарех—боккхагІа болча операторех В. Фроловхи, М. Шаюковхи, А. Клеповхи, слесарах П. Шатькохи, кокс цІенъеча А. Жулинахи.

* * *

Нохч-ГІалгІайчен нефтяникаша, Краснодарски края мехкдаьтта промышленноста болхлошца яхь а лаьца, **«Іаьржа дошуви» гази даккхара цхьайтт беттара план** ханал хьалха кхоачашъярах хоам бу Даьхенга.

Къахьегама котало яьккхай мехкдаьтта кІедж хьалъетташ йола скважинаш болх бе йолаялийтарахи, къаьначарех дикагІа пайда эцарахи, скважинашкара шозалагІа мехкдаьтта доаккхилга шердарахи, геолого-технически гІулакхаш юкъедоаладарахи, промыслашка механизации контроли ярахи.

Соахкарча укх ханаца нийсдича хІара дени-буси мехкдаьтта доаккхилга 9,2 процент лакхденнад. Къахьегама овсарле лакхъяра план 3,7 процент тІехкхоачашъяьй.

Ерригача совнархоза мехкдаьттеи гази доаккхача промышленноста управлене хІара мехкдаьтта тоннага дІабода мах лохбарах 10 бетта 11,4 миллион сом кходаьд.

Яхь лаьцарашта юкъе хьалха латт, шоаш тІаийца социалистически декхараш кхоачаш а деш, хІанзале а декабрь бетта чотах дуккха а «Іаьржа дошув» деннача «Малгобекнефтеи», «Горскнефтеи», «Гудермеснефтеи», «Правобережноеи», «Октябрьнефтеи» нефтеуправленеш.

Республика нефтяникаша керда къахьегама совгІаташ кийчду хургйолча ССКП ЦК Пленума.

Спирт даккхара шера йола план кхоачашъяьй

Укх шера дІадахача шерарчул халагІа да фенол, ацетон, синтетически спирт даккхара кхоачашъе, хІана аьлча укх шера план дукхагІа я. Цхьабакъда, хІара бетта, квартала, шерара план ханал хьалха кхоачашъе Іемаб Грозненски химически заводера болхлой.

Дукха ха йоаццаш завода коллективо хоам бир валови продукци арахецара 11 бетта план кхоачашъяьй, аьнна. ХІаьта спирти, феноли, ацетони даккхара шера йола план тІа а техар завода. Фенольни группа цехашеи, кхыча цехашеи новкъостал а деш укх шера план кхоачашйир 22-ча ноябре спирт доаккхача цехий коллективаша. Химикаша деккар тІаийцадар шера йола план Советски Конституце денга кхоачашъе аьнна. Ер шу йистедалалехьа дуккхача миллионий сомий спирт лургда химикаша Даьхенна планал совгІа.

Социалистически яхье хьалхле лелаерех я №№ 1, 7, 32-91 йола цехаш. Цу цехашкарча болхлошца шоай балха юкъе йийхьай бІаьннел совгІа технически мероприяти, дуккха рационализаторски предложенеш.

ДикагІчарна юкъера а белгалбаха безаш ба аппаратчикаши машинисташи нн. Волобуев, Давыдов, Муртазин, Ракицкий, иштта кхыбараш а.

А. ПУХОВИЦКИЙ.

Еррига заводах сий дола цІи тиллара

Коммунистически къахьегама цІи яккхара къовсам лоаттабеча установкайи цехийи коллективай партийнии профсоюзнии организацешеи завода дирекцеси вІашагІтеха совещани хилар дукха ха йоаццаш Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе.

Заседане эггара хьалха къамаьл дир № 21-1 йолча установка начальника - коммуниста Маргарита Васильевна Руденкос. Коммунистически къахьегама цІи яккхара къовсам лоаттабеча установка коллективо 11 бетта йола план кхоачашъяьй 2-ча ноябре. Установканна ремонт еш йола ха лоацъяр бахьан долаш бІаьш тоннаш дикагІа дола бензин деннад коллективо планал совгІа.

— Оаха лаьрхІад, — аьлар цо,— дІахо укх шера план 20 декабре кхоачашъе, из хургда оаха ССКП Пленума луш дола совгІат. Цул совгІа коллективо лаьрхІадар 15 рационализаторски предложени яла. ХІанзале 16 предложени еннай, царех 14 балха юкъе йихьай. Беррига установка членаша шишшеи кхоккхеи професси Іомаяьй.

Совещане къамаьл дир № 25-1 йолча установка воккхагІа волча оператора - коммуниста нов. Самойлова. Коммунистически къахьегама цІи яккхара къовсам лоаттабеш йола цу установка коллектив декабрь бетта чотах къахьегаш я, — аьлар цо.

Установка тІа болх беш бола беррига боккхагІа бола операторашш шоайчул совгІа слесара професси йолаш а ба. Цул совгІа дукха ба коллективаша юкъе шоай технически говзал дешарца лакхъеш бараш а.

Коммунистически къахьегама цІи яккхара къовсам лоаттабара хьалхле дІайолаяьй № 43-1 йолча установка коллективо. Ше тІаийца декхараш сийленца кхоачашдир цо. Ремонт ца еш 250 дийнахьи буси установкага болх байта лаьрхІа декхар кхоачашдаьд установка коллективо.

Комсомольско - кагирхой лоархІаш я № 43-3 йола установка. 10 бетта план цу установка коллективо кхоачашъяьй 113 процент. Цу коллектива юкъера 15 саг институташкеи, техникумашкеи дешаш ва. Ремонт ца еш 270 дийнахьи буси болх бу установка, планах 150 дийнахьи буси бе безача. Къонача болхлошта дика новкъостал ду установка тІа болх беш болча говзача болхлоша Платоновски Симчукеи каталистически крекировани чоалханера технологически процесс Іомаяра.

Из дийцар ший къамаьлаца установка оператора нов. Чеховске.

Коммунистически къахьегама цІи яккхара къовсам лоаттабеча коллективаша кхы а шерагІа социалистически яхь йоаржаяра, балха хьалхле лелаераша, говзал массанена дІайовзийтара тІахьийхар уж завода директора нов. Вандюка.

— Еррига завод а хила еза коммунистически къахьегама цІи йолаш, — аьлар цо. — ССКП ЦК декабрьски Пленума сийна керда къахьегама толамаш доахаргда вай.

А. СУЛТАНОВ,
№ 3 йолча цеха начальник.

ХЬАЛХЛЕ ЯККХАР ДУХЬА ЛОАТТАБЕ КЪОВСАМ

1959 шера 10 бетта чухь Нохч-ГІалгІайи Краснодарскийи совнархозашта юкъе эттача социалистически яхьах хьахиннараш

(проценташ планаца нийсйича)

	Нохч-ГІалгІай совнархоз	Краснодарски совнархоз
Валови продукци	105,1	105,8
Мехкдаьтта	104	102
Газ	109	87,1
Сийрда мехкдаьтта продукташ	107	104
Химе продукци	108	—
Электроэнерги	99,9	108
Къахьегама овсарал	105,2	104,1
Продукцех дІабода мах лохбар (9 бетта)	4,8	1
Шера йолча планах йоагІа капитальни вложенеш	74	76
Царца строительно-монтажни балхаш	72	79
Наха чубаха дІаденна цІенош	35	41,3

ШЕРА ТІАИЙЦАЧА ДЕКХАРЕЛ СОВГІА

Советски Союза Коммунистически парте XXI съездо тІаийца ворхІ шера план толамца кхоачашъяра деррига-ча халкъо йоаржаяьча социалистически яхье а баьнна 1959 шера доккхий декхараш тІаийцадар Курчалоевски района юрта боахамерча къахьегамхоша. Парте райкомои, первични партийни организацешеи колхозникаши, механизатораши, юрта боахама специалисташи оарцагІбаьхар тІаийца социалистически декхараш кхоачашдара а тІехкхоачашдара а.

Колхозаш толамца хьажкІаш чуийца яьннай, планах 1000 тонн йохка езача 1500 тонн ехкай паччахьалкхенга, план тІехкхоачаш а еш аьха яьккхай зябь, дІадийна даьхад гурахь дув ялаташ, хьайбашта кхоачам хиллал гІожа доакъар а силос а кийчъяьй, тоаль яьхай хьайбашта а даккха помещенеш.

Доахан дебадара а царгара дукхагІа шура яккхара а дола социалистически декхараш 100 процент кхоачашдаьд, кхоачашдеш латт кхыча хьайбашта лаьрхІа дола декхараш а. Районо боахамий деррига доакъошка гІолла паччахьалкхенга хьайбай продукци йохкара дола социалистически декхараш кхоачашдаьд: шура йохкара 120, дулх—108, фуаш—105, тха—102 процент.

Дахача шераца нийсдича доахан 1,6-зза дийбад, детта доахан — 2,1-зза, жа—1,1-зза, коа тІара оалхазараш —/1,8-зза. ДукхагІа дІаеннай паччахьалкхенна хьайбай продукташ а: шура—3-зза дукхагІа, дулх—3,8-зза, фуаш — 4-зза.

Декабрь бетта ССКП ЦК Пленум гулъергхиларо дегаш гІоздаьхача района кхъахьегамхоша, шоаш тІаийца хиннача декхарашка а хьежа ССКП ЦК Пленум хьаеллача денга паччахьалкхенга кхы а йохка лаьрхІад шура—300 центнер, фуаш — 12 эзар, йистедаха лаьрхІад деррига юрта боахама балхаш, 50 процент кхоачашъе лаьрхІад гурахьи Іайи тракторашстеи, комбайнаштеи, кхыча юрта боахама машинаштеи е езача ремонта план.

Д. САНЬКО,
ССКП Курчалоевски райкома секретарь.

1960 шера планах болх бу

Дуккха мастераш а моториста а ба Грознерча горпромкомбината барзкъаш тегача цехе 1959 шерара производственни программа кхоачаш а яь 1960 шерарча планах болх беш.

Мотористка Риженкова Нинас тІадоагІача шера лаьрхІа 1540 сома продукци арахийцай.

Шера йоагІа программа 2 бутт хьалха тІехкхоачашъяьй комбината болхлоша Бондаренко Людмиласи Санназиди Лидияси.

ХьатІадоагІача шера планах болх беш ба Магомедова Тамара, Арсамирзоева Тамара, иштта кхыбараш.

С. ВОРОНИН.

Нохч-ГІалгІай АССР хьехархой II съезд

ШКОЛАШ ЭРГАЙОАХИЛГА—ДЕРРИГАЧА ХАЛКЪА ГІУЛАКХ ДА

Вахарца бувзаш, кердача наькъашца эргабоахаш, сийленца бе школай болх

21 ноябре Грознерча пионерий Двореце хилар хьехархой шоллагІа республикански съезд. Съезд хьайийлар Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совета председателя нов. М. Гайрбекова. Геттара чІоагІа тІоараш тохаш раьза болаш хержар гулбеннараша сийлен президиуме ССКП Центральни Комитета Президиум.

«Коммунизм хьалъяра хІанзарча ханара школен республикерча хьехархой декхараши» яха доклад йир просвещене министра нов. Цыганкова.

— ХІанзарча хана керттера декхар да, — аьлар докладчика, — школай болх вахарца бувзаш дІабахьар, дешархошта общественни-пайдане къахьегам Іомабар, царна коммунистически кхетам балар, вай кагирхой кІоаргга Іилма а ховш коммунизма идеяш къоабал а еш кхебар.

Кердача Законо яххача тайпара школай болх эргабаккхара духха къахьийгад вай республикерча школаша. Укх шера республике вІашагІъеллай 53 8 шерара школеи 35 11 шерара школеи, производственни обучени а йолаш. Дика чІоагІъяьй дешара-материальни база. Укх шера хьалъяьй 21 школьни помещени 5680 моттига лаьрхІа. Цул совгІа 17 помещени кхы а ергйолаш я. Дика новкъостал даьд школашта совхозаша а колхозаша а. Укх тІехьарча хана дуккхагІа хиннай учебни оборудовани. Духхьал цу гІулакха лаьрхІа бюджетах арахийцад укх шера 4583 эзар сом. Школашта еннай 384 станок, 198 барзкъаш тега машин, 30-нел совгІа автомашин, иштта кхы а. Цхьабакъда, ала дезаш да, школаш хьалъяра юкъе дукха кхоачамбоацараш хилар. Школа - интернаташта 6 общежити е лаьрхІа 16,4 миллион сом ахча дар, хІаьта 3,3 миллион сом мара-цу балха дІадахийтадац.

ХІанз школай болх эргабоаккхача хана белгалдаккха дезаш да массанега а бархІ шерара дешар дешийта дезаш хилар. Ала дезаш да из гІулакх ледара леладелга. 843 деша ха йола бер дисад укх шера школашка дІа ца яздеш, хІаьта царех 543 йиІиг я. ХІанзале 7 классашка дешаш хинна 3 эзар совгІа дешархой деша ца ухаш ба. Цу гІулакха бехктохаме я просвещене Министерство.

Школай болх эргабаккхар чІоагІа чоалхане гІулакх да. Дешархошта къахьегам, технически говзал Іомаеш керттера дакъа лоацаш хила веза хьехархо. Дукха ба вай республике хьехархой шоай декхар дика кхетадаь. Грознерча № 7 йолча школе болх беш я Александра Бурнос. Дика леладу цо къахьегам Іомабара гІулакх. Классе технически говзал хьийхачул тІехьагІа предприятешка экскурсе кхувл цо дешархой. Грозненски районерча Аргунски бархІ-шерара школерча учительница Степанченко Клавдияс къахьегам Іомабар дувз Іилма лард Іомаярца.

Дукха я хІанз школашка производственни бригадаш. Укх шера колхозийи совхозийи аренашка болх беш хилар 117 бригада. Тайп-тайпарча юртбоахама машинашца болх беш хиннача дешархоша укх шера чуийцад 18360 центнер кІаи мукхи.

Школашка хІанз а нийслу цхьабола хьехархой шоашта хьалхашка латта керда декхараш кхета ца деш. Каргалински районера Курдюковски 7 шерара школе географи хьехаш йолча Савельевас цхьан бетта къьнача программаца баьб болх. Цу тайпара дола кхоачамбоацараш геттара сиха юкъера дІадаха деза.

Хьехархой коллективашта ховш хила деза дешархошта къахьегам Іомабара нийсса гуманитарни Іилмаш а Іомаде дезилга. Халкъа дешара органаш декхарийла я из гІулакх дика леладе.

Тайп-тайпара кхоачамбоацараш да кердача программашца, учебникашца дешара планашца.

— ХІанзале гучадаьннад школа - интернаташ елга дика гІулакх долга, — йоах докладчика. — ДІахо йодача хана а из болх дика дІабахьа беза. Керттера лархІа дезаш да дешархошта физически кхетам балар. Педагогически советашкеи методически объединенешкеи бувца беза пионерий болх. Кердача планах дешархой массадолча хІамах кхеташ хила беза. Цудухьа программа юкъе хила беза эстетически кхетам.

Бакъда, белгалдаккха деза духхьала школанна шийна из болх дика вІашТІехьабоаккхалург ца хилар. Школай балхах дакъа лаца деза даьйноаной комитеташа, цар активаша. ЧІоагІа лоархІаме гІулакх да родительски университеташ вІашагІ-йохкилга.

ВЛКСМ Нохч-ГІалгІай обкома Пленумо соцам баьб болхлой а юрташкарча а кагирхошта дешареи технически говзал Іомаяреи гІулакх лакхде. Из болх бе беза болхлойи юрташкара кагирхойи школаша. Укх тІехьарча хана шерлуш латт республике уж школаш. 8 кагирхой школа я шоай цІенош а учебни кабинеташ а йолаш. ДуккхагІа йола школаш я массаза а хьехаш бола шоай учителаш болаш. Нохч-ГІалгІай совнархозо соцам баьб предприятеша кагирхой школашта новкъостал дергдолаш. Цхьайолча предприятей кулгалхоша дика кхоачашду шоашта тІадилла гІулакх. «Красный молот» яхача заводо № 1 йолча кагирхой школа кабинеташта эшаш йола оборудовани эца 10 эзар сом деннад. Сайранарча школашка хьехаш болча хьехархошта хов цига дешараш болх беш бола кагирхой болга. Цудухьа царна бу хьехам ший тайпара хила беза. Грознерча № 1, № 4 йолча школашка эргабаькха бу болх.

Цхьайолча сайранарча школашка нийслу дешара кагирхой дІабувлаш. Цу гІулакхаца чІоагІа къовсам лоаттабе беза. ХІанз халкъа дешара органаши школай кулгалхойи декхарийла ба берригача кагирхошка дешийта.

Кердача Законо белгалдаькхача тайпара школай болх дІахо эргабаккха могаргдац хьехархой шоай болх дика бовзаш ца хуле. ХІанз школашка эш кІоаргга шоай предмет а ховш, укх заман декхараш а кхетадеш бола хьехархой. 6 эзар хьехархо ва республике. ДІахо йодача хана хьехархой кхы а дуккхагІа вай республике хургболаш соцамаш даьд РСФСР просвещене Министерства. ХІанз педагогически институте дешаш 1385 студент ва, царех 399 нохчои гІалгІаи ва. Педагогически училище дешаш ва 451 студент, царех нохчои гІалгІаи — 315.

Геттара лоархІаме ба хІанз инспекторий болх. Царгара новкъостал эш хьехархошта массаза а, из болх ледара лел республике. Районе дІабаха инспектораш кІоаргга хьажац школай балхашка, цигара опыташ Іомаяц. Просвещене Министерства кулгалхой районашка кІезига хул.

ХІара хьехархочунна, хІара халкъа дешара болхлочунна хьалхашка латтар доккха декхар да, хІаьта из сийленца кхоачашде дезаш а да.

«Доккха баркал хилда вай кагирхой кхетабеш, царна теоретически дешар хьехаш, къахьегам Іомабеш болча педагогашта», — аьннад Н. С. Хрущева. Иштта дика къахьегаш болча хьехархошта эшар фуд хьожаш массаза а царна новкъостал лоаттаде деза.

ЧІоагІа тІоараш тохаш безаме хьайийцар съезде хиннараша ССКП Нохч-ГІалгІай обкомои, Лакхехьарча Советои, Министрий Советои дайта моаршал. Съездага моаршал делар ССКП Нохч-ГІалгІай обкома секретара нов. А. Цветкова.

Цул тІехьагІа къамаьл дир съезде гулбеннача хьехархоша докладах а шоай школай балхах а лаьца.

— Кердача программаца хьех оаха тхоай школе, — аьлар Шалински районера Колхозненски юкъерча школа директора нов. Юдина. Дешархошта производство Іомаеш ба специалисташ — ши агроном, техник - механизатор. Совхозаца оаха соцам баьб массаза а дешархой практиках болх бе йиш хургйолаш. Цул совгІа, аьхки совхозо школана 100 гектар лаьтта деннад, керда трактор, комбайн, макхаш, сеялкаш, культиватор, токарни станок, иштта кхыйола инвентарь а еннай.

Къахьегамца хувцалуш боагІа дешархой, хІанз уж хІама Іомадара чІоагІа тІера ба, болх кхетамца лелабу. Геттара дукха хул цар тайп-тайпара хаттараш. ХІанз класса кулгалхочунна хьалхашка латтар чІоагІа лоархІаме гІулакх да. Из хила веза дага доагІаш цун дешархой производство Іомаеча хана тайп-тайпарча моттигашка, тайп - тайпарча нахаца болх беш хилар. Цудухьа дешархой коллектив чІоагІъяреи, цар сакхетам лакхбареи гІулакх массаза а керте хила деза. Цкъаза нийслу, цхьаболчар техника говзал Іомаеча хана кхыйола урокаш ледара лелаеш. Цу гІулакхага хьожаш хила веза классни кулгалхо.

— Къаьстта ала деза,—йоах нов. Юдина, — кердача программах. Дукха да цунца кхоачамбоацараш. Ремонтно - слесарни говзал Іомаяц 11-ча классе мара. Из нийса дац, хІана аьлча, тракторашца болх беча хана ха деза царна ремонт е а. Цудухьа слесарни говзал Іомае еза машинаш Іомаечча хана.

Доккхий хувцамаш хиннад укх шера Советски районерча школашка а. Дуккхача дешархошта хов хІанз тракторашца, машинашца, болх бе, фоттан хьакха, аьшк тоаде. ВІашагІъехкача строительни бригадаша школанна ремонт яьй, бешамаш дІаеГІай. Советски юкъерча школа бацца даарий бригадо 50 центнер коартолаш хьалкхеьь хьаяьхай. Школашка дешархой шоашта гІулакх деш ба. Районе 90 дешархо волаш интернат я. Массадола хІама шоаш ду цар.

Цхьабакъда, — йоах цу районера Памятаевски ворхІ шера школа директора нов. Эжаева, — тха балха юкъе да тайп-тайпара кхоачамбоацараш. Программеи учебникаши вІаши нийсдаьдац. Цхьайола программа тІара темаш учебникаш тІа яц. Практически хьехам тІа бола учебникаш кІезига да, вІалла а дац пришкольни участке болх мишта бе беза, аьнна методически литература. Районе яц производственни мастерскеш.

Просвещене Министерство сихагІа хьажа еза цу гІулакхашка.

«Красный молот» яхача завода керттерча инженера нов. Ларионова дийцар заводаи школаи юкъерча бувзамах, заводе йиллача школьни цехах. Цо белгалдаькхар производственни хьехама программа ца хилар.

— Ховш хила деза, — аьлар цо, — хІара шера дешархоша дергдар. Цул совгІа, вай мехкарча кхыча школашкара дикагІа йола опыт хьаэца еза.

Веденски районерча Гунийски ворхІ шерара школа завуча нов. Василенко дийцар шоай школашкара кердадараш. ХІанз районе 11 класс йолаш шиъ школа я. Цига производство Іомаю. Кхыча школашка дика тоаяь мастерскеш я. Болх беш 9 производственни бригада я. Колхозашка хьажкІаш чуэцаш а кхыдола гуйранара балхаш деш а хиннаб дешархой. Укх шера цар бешамашка дІаегІай 1398 га, 15 гектара тІара хьажкІаш чуийцай.

— Къахьегара чІоагІа тІера ба дешархой, — йоах нов. Василенко. — Цухьал Веденски юкъерча школа цхьан производственни бригадо баьр дукха болх ба. 500 кв. метр йолаш цІенош даьд, школьни подъезданеи коанаІараштеи ремонт яьй, керда мастерски йиллай, дукха парташ тоадаьд. № 8 йолча школа-интернатерча йиІигаша беша дІаегІай 476 га. Элистанжински школо колхозаца бувзам лоаттабу. Къамаьл даьчо белгалдаькхар юкъерча школе дешаш долча нохчий берашта эрсий мотт Іомабелга хала хилар. Из гІулакх чІоагІа лоархІаме да, просвещене Министерство хьажа еза нохчийи гІалгІайи дешархошта эрсий меттал дешара дикагІа бола никъ лаха.

— ХІара шера дуккхагІа хул тха институте студенташ, — аьлар Нохч - ГІалгІай Паччахьалкхен пединститута директора нов. Степанова. — ТІадоагІача шера оаха хьаэцаргва 425 саг. ДІахо йодача хана студенташа Іомаергья ши факультативни дисциплина.

Назрановски районера Долаковски юкъерча школа директора нов. Ахриева дийцар школьни производственни бригадаех. Цхьаболча совхоза кулгалхоша шоашта эшшача моттигашка дІа а кхувлаш болх байт дешархой бригадашка. Цкъаза цхьабараша хьалкхеььча участка тІара хьажкІаш кхычар чуэц. Цу тайпарча гІулакхаша дешархой балхагІа дог эккхийт.

Ножай-Юртовски РайОНО заведующе нов. Битиева къамаьл дир нохчийи гІалгІайи бераш эрсий меттал деша Іомадарах.

— Эггара хьалха оаха лаьрхІар,— аьлар нов. Битиева, — нохчий берашта шоллагІча классе эрсий меттала хьеха. Бакъда, берашта из гІулакх хало хилар. Цул тІехьагІа подготовительни классаш е лаьрхІар. Из никъ а бац дика, хІана аьлча берий тІаккха шийтта шера деша деза. ХІанз из гІулакх вІаштІехьадаккханза да.

— Дешача хана берашта дукха хало тІаяхийта мегаргьяц, — аьлар Малгобекски № 6 йолча юкъерча школа хьехархочо нов. Ремизовас. ХІанз 4 классера дешархой кІира 5 дийнахьа хІара денна 5 сахьат дешаш хул. Из чІоагІа хала да.

Шелковской районера «Коминтерн» яхача колхоза председателя нов. Вьючне дийцар колхозо школашта ду новкъостал.

— Колхоза боахам хІанз чІоагІа дегІабенаб, — аьлар цо. Цудухьа тхона эш тхоай специалисташ. Школа йистеяькхача дешархошта бе тайп - тайпара болх ба. ХІанзарча хана школашта колхозашкара чІоагІа новкъостал эш. Укх шера оаха колхоза чотах «Ногайски» яхача юрта 80 моттиг йолаш керда школа яьй. Цул совгІа ерригача школашка электрически сердало йиллай, шиъ барзкъаш тега машин, тайп - тайпара инструменташ ийцай. Колхозаштеи школаштеи юкъе лоаттабе беза массаза а бувзам. Из гІулакх дикагІа леладергдолаш бола никъ лаха беза хьажкІаш кхычар чуэц. Цу тайпарча гІулакхаша дешархой балхагІа дог эккхийт.

Ножай-Юртовски РайОНО заведующе нов. Битиева къамаьл дир нохчийи гІалгІайи бераш эрсий меттал деша Іомадарах.

— Эггара хьалха оаха лаьрхІар,— аьлар нов. Битиева, — нохчий берашта шоллагІча классе эрсий меттала хьеха. Бакъда, берашта из гІулакх хало хилар. Цул тІехьагІа подготовительни классаш е лаьрхІар. Из никъ а бац дика, хІана аьлча берий тІаккха шийтта шера деша деза. ХІанз из гІулакх вІаштІехьадаккханза да.

— Дешача хана берашта дукха хало тІаяхийта мегаргьяц, — аьлар Малгобекски № 6 йолча юкъерча школа хьехархочо нов. Ремизовас. ХІанз 4 классера дешархой кІира 5 дийнахьа хІара денна 5 сахьат дешаш хул. Из чІоагІа хала да.

Шелковской районера «Коминтерн» яхача колхоза председателя нов. Вьючне дийцар колхозо школашта ду новкъостал.

— Колхоза боахам хІанз чІоагІа дегІабенаб, — аьлар цо. Цудухьа тхона эш тхоай специалисташ. Школа йистеяькхача дешархошта бе тайп - тайпара болх ба. ХІанзарча хана школашта колхозашкара чІоагІа новкъостал эш. Укх шера оаха колхоза чотах «Ногайски» яхача юрта 80 моттиг йолаш керда школа яьй. Цул совгІа ерригача школашка электрически сердало йиллай, шиъ барзкъаш тега машин, тайп - тайпара инструменташ ийцай. Колхозаштеи школаштеи юкъе лоаттабе беза массаза а бувзам. Из гІулакх дикагІа леладергдолаш бола никъ лаха беза

Сурта тІа: хьехархой съездера ски районерча «Колхозное» яхача оттаяча выставкага хьожаш я. Наьсарен района делегаци Шалинюртарча 7 шерарча школа съезде

Ю. ПЛИЕВА сурт.

Сурта тІа: хьехархой съездера делегаташ. (Аьрдехьара аьттехьа) Ф. М. Юдин—Шалински район, З. Г. Иманина—Ачхой-Мартановски район, Л. И. Шадыжева — Наьсарен район, Н. И. Героянов—МагІалбик, У. Х. Эжаев — Советски район.

А. Кобиашвили сурт.

ДИКА ХЬЕХАРХО

Коммунистически общественна наьха хила еза оамалаш йолаш бераш хьалкхеделга — советски хьехархой керттера декхар да. Из доккха а сий долаш а декхар долга ховш вІашагІбелла лелабу ший болх Грознерча Ленински района № 4 йолча ворхІ шера школе хьехархо йолча нов. Олегнович Элеонора Славомировнас. Оамал эздий йолаш, ший балхах дика кхеташ, нахаца Іимерза из хиларах сий ду цун школерча хьехархошеи дешархошеи. Цох доахкача цу дикача гІулакхаша сий дайт цун дешархой даьшкеи ноаношкеи а.

Юхьерча классера денз нов. Олегновича хьехаш хьайоагІа хІанз школера 3-гІа «Б» класс. Бокъонца доаттІача тайпара хьехархочун декхараш кхоачашдар мара, кхыдола лертІара даьнна къамаьлаш а деш шийца бераш айхьаза дахац Элеонора Славомировнас, цхьабакъда, шоаш дика ца кхеташ долча хаттара хьаккхашта шийгара жоп дІадеха-м Іомаду цо уж. Ший классерча цхьанна а бера тІера бІарг тувла ца болийташ, уж зувш хиларах хьехархочоа дика йовз берий оамалаш а гІулаккаш а.

Тайп-тайпарча къамех, масала, нохчех, гІалгІаех, эрсех, эрмалоех дола дукха бераш да 3-гІча «Б» классе, цхьабакъда, Элеонора Славамировнайна ший долаш мо мара кхы бе-башха хетац царех цхьаккха а бер, цудухьа из берашта а хетац шоай наьнал башха.

Бераш дешарах дикагІа кхетаргдола гІулакх да юкъ-юкъе бераш даьй-ноаной вІашагІа а бетташ нов. Олегновича царца еш йола беседаш. Из санна йолча беседе хьехархочо даьштеи ноаноштеи дІайовзийт хІара бера оамалаш, дІахойт цар мишта деш, малагІа бер хьалхарчул вогІа деша даьннад а малагІа дикагІа деша даьннад а, уж тайпа хувцамаш хилара бахьанаш малагІаш да а.

Иштта боккха лоархІам болаш да даьй-ноаной собрани вІашагІтехачул тІехьагІа, цига ергйолча беседа тема харжа хар а. Нов. Олегнович цІаккха а ягІац из санна йолча собране дешархой дикача кхетамца а оамалашца а хьалкхебара боккха пайда лургболаш йола тема а кийчйии мара. Масала, Іалаьмате чІоагІа ладувгІа дог доагІаш а, безаме а, бераш кхетадара гІулакха даьшаноаноша хьаькъал эцаргдолаш а беседа яр Элеонора Славомировнас 17-гІча ноябре хиннача даьй-ноаной собране яьр.

Уж тайпа беседаш духхьашха яц нов. Олегновича. Цар доккха новкъостал ду хьехархочон а даьшта - ноаношта а бераш дешарах дика кхеташ, хоза оамалаш йолаш хьалкхедара.

3-гІа лоархІаш йиъ класс я школе. Йиъэ а класса юкъе эттача яхье укх шера хьалхарча четверте совле яккхарах школа администраце цІе вымпел еннай 3-гІча «Б» класса.

А. ПЛИЕВ.

ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ВЕЖАРИЙ ДОТТАГІАЛ КЪАХЬЕГАМЦА ЧІОАГІЛУ

ДЕРРИГА советски халкъ санна, ССКП XXI-ча съезда исторически соцамаша дог гІоз а даькхха семилетка хьалхарча шерара задани толамца кхоачашъе къахьегаш ба Грозненски районера къахьегамхой. Республике эггара хьалха паччахьалкхенна ялат, дулх, тха, фуаш, бацца даараш дІадалара а дохкара а шера йоагІа задани тІехкхоачашъьрех цаІ я Грозненски район. Укх шера декабрь бетта шурий задани кхоачашъе торо а я цун.

1959 шера 1 ноябрь тІакхоачаш гурахьа дІадув ялат де дезача дерригача а 33,5 эзар гектар долча лаьтта дІадийна даьлар, зяба аха лаьрхІа 22,5 эзар гектар лаьтта деррига а аьхад, керттерча даькъе пар беш лаьтта аьха даьннад.

Колхозийи совхозийи механизатораш техника ремонт еш а Іан тІехь дергдолча балхашта из кийчъеш а ба, хІаьта доахан леладераш Іан тІехь кийчо еш боахк, доахан чудоахкаргдолча моттигашка доакъар тІаэза дала доал, уж моттигаш ремонт яь а йІоахъяь а яла йоахк.

Сомийи комсийи бешамаш лоархІам боллаш шеръяьй уж бешамаш лелаераша. Уж балхаш толамца кхоачашду 1-ча Мая цІерахчеи «Новый быт» яхачеи колхозаша, Грозненски шурий совхозо. Цу колхозаша а «Аргун» яхача колхозо а миллионаш дола рузкъа дІа а дохийташ йоккхий клубаш еш латт, кхыйола культурно - вахара эша объекташ хьалъе йолаяьй.

Вежарий доттагІал долаш бах Грозненски районера эрсий, нохчий, гІалгІай, гІумкий, украинцаш, кхыбараш вай парте ЦК-ана гонахьа кхотабенна, ССКП XXI-ча съезда историческа соцамаш ханал хьалха кхоачашде, шоашта юкъера вежарий доттагІал чІоагІде, вай мехка коммунистически общество хьалъеча дизза дакъа лаца дог-уйла йолаш, тІагІертта къахьегаш ба. Дуккхача къамах латтача къахьегамхой доттагІал дика хьахьокхаш коллектив я Ермоловски птицесовхоза 1-ча отделенера яр. Цига управляющий ва коммунист Закаев Махьмад. Цу отделене ерригача участкашка чІоагІа барт болаш, вІаши хьожаш къахьегаш ба эрсий, нохчий, украинцаш, кхыбараш а. Къаьстта дика доттагІал долаш коллектив я шурий-товарни ферма болхлой яр (бригадир нов. Дербишев Іумар). ДикагІа болча дояркай Шестак Евай, Юсупова Мария, Магомадова Шурки, кхы дуккха барий а цІераш шоай совхозе яйза ца Іеш, гаьнна арахьа а йовзаш я.

Цукха ха йоаццаш отделени хьажкІаш чуийца яьлар. ХьажкІаш чуэцача арабаьнна хилар юрта бахача боккхийча а зІамигача а нахах нийса ахаш. Боккхий нах шоай берригa дезалаш а тІехь, балхаш тІа арабаьннабар. Из гІулакх дІадоладаьр вар районни Совета депутат вола овощевод Мадлаев Салматуи МТФ доярка Шестак Еваи.

Къахьегаш цхьана хиларал совгІа, цу юрта бахача наха балха ди йистедаьлча сакъердам а цхьана буъ. Юртарча клубе безаме вІашагІкхийтта, хоза сакъердаш хул уж.

Ермоловски птицесовхоза фермашка болх беш ба эрсе Аанна Ворапаева, нохчо Хьава Алханова, латышка Эльмира Янюнас, украинка Вера Плис, кхыча къамех бола нах а. Барт тайна а безаме а ба уж шоайла, вІаши хьож, новкъостал ду.

Хьава балха енача хана іохьханца цунна гІо деш хилар Таисия Ртищеваи Анна Ворапаеваи. Цар новкъостал а деш, совхозе дикагІа йолчарех цхьа болхло а хинна дІаэттар Алханова Хьава.

Сийлахь - боккхача Октябра 42 шу дуза ди тІакхоачаш фуаш гулдарах йола шера йоагІа план тІехкхоачашйир Хьавас. Яхкача хІара котама кІалхара 145 фуъ гулдир цо. Нохч-ГІалгІай АССР-а Лакхехьарча Совета Указах «Республика дикагІа йола птичница» яха сийлен цІи елар цунна. Дика болх беш ба цун новкъостий а.

Болх беча хинна ца Іеш, бахача а салоІача хана а вІаший безамеи барт тайнеи ба тайп-тайпарча къамех бола къахьегамхой.

«Советская Россия» яхача колхоза доярка Чимаева Рукъият цІенош де дезаш яр. Из цІенош даь яллалца цунна новкъостал де ихар цунца болх беш бола эрсий а нохчий а кхалнахи маІанахи.

Дизза долча доттагІлено гІо ду колхозийи совхозийи коллективашта района боахам лакхбе. Ермоловски совхоза дикагІа йолча доярка Валентина Бурцевас 1958 шера шийгарча доахах хІара Іаттагара 3000 килограмм йолаш шура яьккхар. Ший балха опыт Іомайир цо къонача доярка нов. Зелимханова.

Иштта вІаши хьожаш, дика болх беш ба цу совхоза кхыбола дояркаш а. Совхозе лоалахой болаш бах электрик Абдулкадыров Іаьлеи ездовой Фурцева Анастасии. Дика лоалахой ба уж. ЦІаккха а халахетар эттадац цу шинне дезалашта юкъе а. Безаме а вІаши хьожаш а бах уж.

Іалаьмате боккха лоархІам болаш да тха районе халкъий доттагІал хилар, хІана аьлча, дуккхача къамех нах бахаш я тха район. Районе бахача нахах ахаш нохчийи гІалгІайи ба, хІаьта кхы цІа а боагІаргба. ЦІа баьхка нах чуІеча цІенощца а беча балхаца а Іалашбе беза. ЦІа баьхка нах иштта Іалашбеш дика болх бир «Советская Россия» яхачеи 1-ча Мая цІерахчеи колхозийи, Грозненски, Староюртовски совхозийи хьалхле лелаераша а партийни организацеша а.

Колхозашеи совхозашеи доккха новкъостал дир царна цар шоашта цІенош деш, ссуда а материалаш а елар. ХІаьта цар цІенош хьаддалца йолча хана вІалха бахаш болча эрсаша а кхыча къамах болча наха а шоай цІеношка чуийцар уж. Из да дизза дола къамий доттагІал яхар.

Дукха ха йоаццаш Горячеисточненски, Грозненски шурий, Староюртовски, № 1 йолча шурий совхозашка доттагІлен сайренаши собранеши хилар. Цига гулбеннача наха йийшар «СССР-а къамий доттагІал — Советски паччахьалкхен низ а чІоагІале а духъювла хьаст ба», «Н. С. Хрущев США вахарах» яха докладаш. Докладаш йийшачул тІехьагІа болхлоша дукха хаттараш а къамаьлаш а дир. ЧІоаггІа чулоацам болаш къамаьлаш дир болхлоша Абухаджиева, Дорофеева, кхы дуккха бараша а.

— Вай, эрсий, нохчий, гІалгІай, гІумкий, аварцаш, кхыча къамах бараш а цхьана болх беш да, юкъера гІулакх кхоачашдеш да. Вайна юкъерча доттагІлено низ болийт вайга воашта хьалхашка дуккха езача парте оттадаь декхараш толамца кхоачашде,— аьлар къаьнача болхлочо Бибулатова.

Юртара нах чІоагІа гІадболхаш хІама хилар Петрапавловски станицерча «Новый быт» яхача юртбоахама артеле иллейи халхарийи Нохч-ГІалгІай республикански ансамбль яр. Ансамбла оттабаьча сакъердама чІоагІа раьза хиннабар колхозникаш. Каст-каста дувла тха колхозе, йоахар цар. Иштта нах вІашагІкхийттача къамаьлаш дир боккхача казакаша. Октябрьски революци хилалехьа паччахьа Іаьдало къамашта юкъе моастагІал лоаттадора, йоахар цар. ХІаьта хІанз тамашийна хувцаденнад къамашта юкъера гІулакхош — доттагІал долаш дах къамаш. Дика къамаьл дир 80 шу долча казака И. Е. Швыдкос.

Иштта сайренаш хилар Алхан-Кале, «Советски, Россия» яхача колхозе, кхыча моттигашка а.

Парте райкомеи первични партийни организацешеи боккха массово-политически болх бу бахача наха юкъе, халкъий доттагІал чІоагІ а лакх а ду цар. Иштта болх беш хилар бахьан долаш укх тІехьарча хана дикка кІезигденнад нах харцаха хьа лелилга, нах бахаш хилар, обществана зе ду гІулакхаш.

Районе баха дуккха-дуккхагІа бола нах—нохчий, гІалгІай, эрсий, кхыча къамех бараш колхозашка, совхозашка, предприятешка, учрежденешка хьаьнала къахьегаш ба.

Районе бахача наха юкъе къамий доттагІал хилар, цар хьаьнала къахьегар дуккхача даькъе партийни организаце, профсоюза, комсомола наха юкъе беча кхетама балхах тийша да.

Районе баха къахьегамхой, деррига а советски халкъ кийчлуш санна, ССКП ЦК-а декабреча Пленума баха мабоаттІара накъа баха кийчлуш ба. Районе болх беш 25 агитпункт я, шоай заведующеш а болаш. 300 совгІа агитатор ва царна чухь болх беш. СССР-а Лакхехьарча Совета 3-ча сессе соцамаш, новкъосташа еча судий положени, берашха болча наха леладеча гІулакхий, советски законаш телхадеча нахаца лоаттабеча къовсаме общественноста лоархІам лакхбарах а советски общественча вахара бокъонех а долча закона комиссеш дІайовзийт цар къахьегамхошта. ДоттагІлен а кхетама а сайренаш ю цар наха.

ХІара денна шоаш беча балха юкъе цар пайда йийбу радиох, радиогазетах, пенгазетех, СССР-а халкъа боахам, республика а района а халкъа боахам деГІабоалабарах йолча тайп-тайпарча материалех. Районе совхозий, колхозий, промышленни предприятей дуккхача къамех латтача коллективашта юкъе доттагІал чІоагІдеш массово-политически болх бу.

Иштта дика балхаш деш гІулакх латташехьа а, кІезига цац хІанз а кхоачамбоацараши де дезаш латтараши. Парте райкома а района партийни организацешта а дика гу уж, махулла чехкагІа уж лІалаха партийно-политически а политико-массови а болх лакхбе шоашта могар а ду. Вахаро ше хьахьекхад дерригача советски халкъа турпала толамаш халкъий доттагІал чІоагІдаларца, лакхлуш хилар, партеи халкъеи барт цаІ хиларца лакхлуш хилар.

Х. МАГОМАДОВ,

ССКП Грозненски райкома секретарь.

Иштта еш хилац Іана кийчо

БІарг макхоачча хьажкІех, кІих, гидуаргех, кхыча культурех йизза, сага бІарга чу ца лоацалуш хинна йІаьха аренаш йоассаеннай.

Юртбоахама шерах хьайбаш леладерашта эггара низкъалагІеи бехктокхамегІеи йола ха я Іа. Іано бегаш байтац. Дукха хьайбаш да Надтеречни районерча юртбоахама къахьегамхой укх шера Іангара даха дезаш: 4500 совгІа доахан, ужжала хьакхарч, 31 эзарнел тІех устагІ, эзараш коа тІара оалхазараш. Хьайбаш леладерий керттера декхар да дизаи дІайхеи а долаш, лерттІа Іунал а деш, цхьаккха тІера ца доалийташ деррига хьайбаш Іангара дахар. ВорхІ шера план ханал хьалха кхоачашъяра докхха маІан долаш гІулакх да из. Из лоархІамера гІулакх толамца чакхдаккхара эггара хьалхагІа эшар — ханнахьа Іана кийчо елга да.

Из боккхача лоархІамера гІулакх кхето доаггІача тайпара кхета а даь ханнахьа Іана дика кийчо яьй районерча цхьаболча хьайбаш леладераша. Надтеречни совхоза 1-ча отделенерча шурий-товарни ферма коллективо дукха къахьийгад ше леладеча хьайбашта из кийчо еш. Фермерча болхлоша шоай низаца тоаяь яьхай хьайбашта Іа даккха моттигаш. Кара бийда кирпишк а еш дика тоадаьд Іаьсий чулатта кхий. Іай хьайбаш хургдолча моттигашка хьатІаенай йол, ча. Ферма іохха дІаеллай кхоачам хиллал хьажкІий силос.

— «Аьхкий хьоа кхийхкачун Іай ей кхийхкаб», — яхаш да гІалгІай халкъа кица, — оаха аьхкий гурахьи даь даькхад хьайбаш толамца Іангара дахара мел эшаш. Тхо тешаш да укх шера доакъари, Іунали ийша цаІ тІера ца доалийташ тхоай фермера деррига а хьайбаш оахош бІаьстанга доахаргхиларах, — йоах цу ферма болхлоша.

Иштта дика кийчо яьй Гвардейски совхоза цхьоалагІча отделенерча хьайбаш леладераша а, кхы цхьацца йолча фермашка а.

Цхьабакъда Іана кийчо яра гІулакхаш массанахьа а ишта дац. Дукха кхоачамбоацараш да Іана кийчо яра балха юкъе районе дукхагІа йолча отделенешка, фермашка.

Іалаьмате во вІаштІехьадаькхад хьайбашта Іана кийчо яра гІулакх Надтеречни совхоза шоллагІчеи кхоалагІчеи отделенешка, Гвардейски совхоза шоллагІча отделене. Цига хІанз а тоаяьи йІоахъяьи яланза я доахан чу латта моттигаш, Іана кхоачам хиллал кийчдаь доакъар дац, дар а фермашка хьатІаозилга геттара во лел. Деррига хьайбашта кхоачам хиллал кхийш, отараш дац.

Надтеречни совхоза 2-ча отделене доахан чудоахка кхийш кІал кІоагаш доахкаш, доагтІача тайпара дІохданза да. КІийле шаьр а яь цемент йилла тоа ца дича во Іа доаккхилга я цу чу латта дезача хьайбай. Цу отделене укх шера бІаьсти хьалде доладаь 10 эзар котама лаьрхІа отар дар. Из хьалдаь ца доалаш дисар материалаш ца хилар бахьан долаш. Цул совгІа, тхов тилла болабаьчул тІехьагІа догІаш тІаделхарах хІанз Іочу а кхийтта латт из. ХІаьта цу отделенера котамаш чуйохка моттиг а йоацаш хьайбай кхий чу йоахк.

Совхоза 3-ча отделене укх Іай доахан чудохка лаьрхІа хьалдеш хинна 100 Іатта лаьрхІа кхий пенаш хьалдеттача латт. Из бахьан долаш доахан ара латта дезаш да. Гвардейски совхоза 2-ча отделене 118 Іатта лаьрхІа кхий а тоадаьдац. Рамаши кизгаши эшаш хиларал совгІа чура моттигаш шер а яь цементаца тоаде дезаш да из. Цу отделене кхы шиъ кхий а да бокъонца тоадаь даланза. Иштта, хьайбаш леладерашта чуІе, салаІа моттигаш яц вІаштІехьаяьха. Ферме йоацаш я аптечкаш, хи-киси, кулгаш дуларг, иштта доацаш да цига культурносалаІара кхы эшаш мел дараш а. Кхы а вогІа да Іана кийчо яра гІулакх цу совхоза 3-ча отделене.

Совхоза кулгалхоша, керттерча специалисташа, партийни организацеша ханнахьа беррига къахьегамхой оарцагІа а баьха ерригача торонех пайда а эцаш хьайбаш чудохка моттигаш йолаш яраш тоаяь а керда яраш хьалъяь а—вІаштІехьа ца яхар бахьан долаш Надтеречнийн Гвардейскийн совхозашка Іай ара дусаш да 370 бежан (царех 150 етт), шиъ эзар гаргга хьакха, бархІ эзар устагІ, 1800 коа тІара оалхазараш. Из чІоагІа кхераме гІулакх да.

Совхозашка Іай кхаба дезача хьайбашта нормах лаьрхІача а кхоачам беш гІожа доакъар дац. Надтеречни совхозе эшачох 77 процент мара кийчъяь йол яц укх шера. ХІаьта силос а яц совхозашка кхоеш юайича а низткъа Іана кхоачам хиллал мара. Гожача доакъарий гІулакх иштта низкъала доллаше а районе вІашка ца тохаш дитад хьажкІий цхьадола гІадамаш.

ВІалла а йоацаш санна лархІа езаш я районе концентраташ. Уж ца хилча вІаштІехьадац хьакхарчи, коа тІара оалхазараши, доахани, жаи кхоабилга.

Хьайбашта эшаш дола кІалхьарцараш де ча дац.

Геттара ледара лел районе фермашка механизаци яра гІулакхаш. Надтеречни совхоза 3 шурий-товарни, 3 хьакхи-товарни фермех механизаци яь шиъ ферма мара яц. Цига а подвесной наькъаш хилар мара кхы хІама даьдац. ХІаьта Гвардейски совхозе механизаци яь цхьаккха а ферма яц.

Иштта дукха кхоачамбоацараш долаш я Надтеречни районе укх шера хьайбашта Іа даккха яь кийчо.

Ала дезаш да,дІадахача шера Іана кийчо во яь хилар бахьан долаш Іалаьмате гІийла долаш совхозашкара дукхагІа дола хьайбаш Іангара даьнна хилар а из бахьан долаш доахан довш дукха зе хинна хилар а. Цунца ца даьшхача кхыча тайпара дашха йиш йолаш дац районе укх шера 300 тІех бежани, 1249 хьакхеи, ши эзар гаргга устагІи 50 процентага кхоачаш коа тІара оалхазараши дайна хилар. Уж да укх шера совхозаша дулха паччахьалкхенна дІаденнараш миссел.

ВІалла ца деш дутачул хІама тІехьа дича а дикагІа да, яхаш да. Совхозий директораш нн. Крутилин, Маринюк, керттера специалисташ, коммунисташ, деррига къахьегамхой декхарийла ба мамогга чехкагІа ерригa торонаш оарцагІа а яьха хьайбашта Іана кийчо яра юкъера кхоачамбоацараш дІадаха а, уж дикка Іангара даргдолаш дола гІулакх оттаде а.

«Сердало» газета рейдови бригада:

Н. ПОПОВА — Надтеречни района юртбоахама инспекце керттера зоотехник,

М. ЧАЛАЕВ, П. АЛФЕРОВ — «Социалистически никъ» яхача газета болхлой,

А. ХАРСИЕВ — «Сердало» газета корреспондент.

ССКП ЦК ПЛЕНУМА НАКЪА БАХА

Винницки область. ССКП ЦК декабрьски Пленума сийленца накъа яха социалистически яхье эттай Стрижавски РТС коллективе.

Планах яраш 40 трактор йолча метте, механизатораша декхар тІаийцад Пленум хьаеллача денга колхозий 76 трактор тоае. Из декхар кхоачашдеш да. Октябрь бетта план тІехкхоачашйир.

Сурта тІа: тоаяь яьннача тракторга хьожаш боахк РТС болхлой П. К. Гребеньи (аьрдехьа) В. И. Климакови.

Е. Копыта сурт. ТАСС фотохроника.

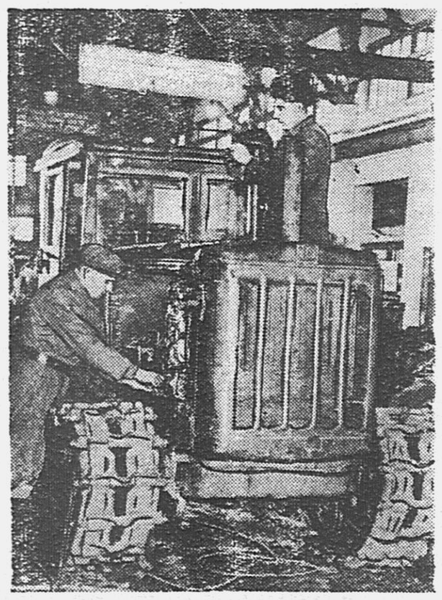

Акхар шоай декхараш кхоачашду

Хьайбаш дІайхеи дизаи Іангара доахаргдолаш дика кийчо яьй Первомайски районерча А. Шерипова цІерахча колхоза къахьегамхоша.

Хьайбаш дебадараи, хІаьта царех дукхагІа продукташ яхараи ше тІаийца социалистически декхараш кхоачашдаьд колхозо. Масала, доахан дебадара тІаийцача декхарех 200 бежан мара доацача 300-нега дІакхоачадаьд, коа тІара оалхазараш декхарех 1200 долча — 1870-нега кхаччалца, иштта дийбад жа а.

Хьайбаш дебарга хьежжа, царна эша доакъар Іалашдаь а уж чудохка помещени хьалъяь а баьннаб колхоза къахьегамхой. 2000 устагІанна 4 жел а 150 Іатта помещени а яьй колхозо.

ХІанзале хьайбаш Іангара доахача ферме чуэзад 11050 центнер гІожа доакъар, 8770 центнер йол.

10 бетта хІара Іаттагара йоаккха шура юкъера лаьрхІача 1000 килограмм хул, тІаийцача декхарех 700 килограмм шура мара якхха ца езача.

Хьайбаш леладерашта юкъе белгалбаьннаб Ахриева Фадимани Райхьанти, цар 10 бетта шоай групперча хІара Іаттагара 1230—1300 килограмм шура яьккхай.

Цхьаккха хьайба ца долийташ, царех хьайоала продукташ дукхагІа хургйолаш декхараш тІаийцад хьайбаш леладераша.

В. СТЕПНОВ,
парте райкома орготдела заведующи.

Техника ханнахьа кийчъю

Сихбенна бІаьстан балхашта эшаш йола техника тоаеш ба. «Ингушски» совхозера механизатораш. Укх шера 4-ча квартале тоае езаш я 30 трактар, кхо комбайн, 17 нух, 20 сеялка, 25 культиватор, 10 автомашин, иштта кхыяраш.

ХІаьта, хІанзе а совхоза мастерскешка тоаяь яьннай 17 трактор, 4 комбайн, кхыйола инвентарь.

Совхозера дукхагІа бола механизатораш кхашкара балхаш деш ба хІанз, хІаьта мастерскешка бисараша тоаю из техника. Дика къахьегарца белгалбаьннаб слесараш А. Атаев, А. Чертоев, А. Картоев, Р. Яндиев, токараш Н. Ерошников, А. Нашхоев, иштта кхыбараш а. ХІара сменах йола балха нормаш 120—150 процент кхоачашъю цар.

Геттара дика къахьег къонача газосварщика коммуниста Кадыров Бориса.

ЦхьоагІонца а дика а тоаю юртбоахама машинаш нов. Хаматханов керте латтача 5-ча отделене механизатораша. Ший болх дика оттабаьб У. Арсамакова кулгалдеча трактор-но-полеводчески бригада. Юртбоахама машинашта ремонт яра болх во оттабаьбаьца А. Алероев керте латтача № 2 йолча бригадерча механизатораша. Ишта тоаяц техника нн. И. Белхароевси Х. Кориговси кулгалдеча 3-ча отделенерча бригадаша.

ХІанз а тІехьа гул ца еш кхашка улл цхьайола техника, хІаьта хайра тоа а яьяц. Кхы дикагІа лелац лелаш из болх 1-чеи 2-чеи отделенешка а.

Техника сихагІа тоаяь якхара дола керда наькъаш белгалдаьд совхоза дирекцеи парторганизацеи.

Деррига кхоачамбоацараш балха юкъера дІа а даьха сийленца накъа баха лаьрхІад тха механизатораша ССКП ЦК декабрьски Пленума.

М. МАМИЛОВ,
совхоза керттера инженер.

Оаха яздаьчун ларах

„Ювца ца хеза базар"

Иштта корта а болаш критически корреспонденци кепа техаяр «Сердало» газето 12-ча ноябре араяьннача 91-ча номера тІа. Корреспонденце тІа дувцар Грознерча универмаго дифицитни товарех а детташ маьхал дахар духьа цхьадола товараш дохкарах.

Грознерча горторготдела заведующе нов. Измайлова укх тайпара хоам бу цу корреспонденцех:

«Корреспонденце тІа яздаьр бакъ а да, универмага директорга нов. Майстренкога из харцахьара гІулакх долга а дІахо йодача хана из леладе йиш йоацилга а дІа а хайтад...»

Кагирхой коллективаш

Семилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра дика къахьег Грозненски химически завода болхлой коллективо.

Укх шера дІабахача итт бетта доккхий къахьегама толамаш даьхад цар. Планал а тІаийцача декхарел а лакхъяьй къахьегама овсарле, лохбаьб арахецача продукцех дІабоІа мах, кхоачашдаьд итт бетта химически продукци арахецара тІаийца хинна социалистически декхар.

Республикерча комсомольски организацешта юкъе хьалхле лелаерех я Грознерча химически завода къона коллектив.

Товарни продукци арахецара план кхоачаш а яь планал совгІа 2 миллиони 25 эзари сом пайда баьб кхоалагІча квартале завода коллективо духхьала арахийцача продукце ший мах лохбарца.

Дукха тийннай болхлоша рационализаторски предложеней. Цар торо хилийтай къахьегама овсарле дикка лакхъе. Духхьала 3-ча квартале 250 эзар сом пайда беннаб цу предложенеша, хІаьта ийс бетта лаьрхІа 740 эзар сом деннад рационализатораша.

Деррига химически завода комсомольцашеи кагирхошеи ерригсоюзни комсомольски копилкачу 3-ча квартале диллад 1660 эзар сом, хІаьта ийс бетта лаьрхІа бархІ миллиони ворхІ бІаьи ткъаьи дийтта эзари ворхІ бІаьи сом диллад цар.

Заводерча къонача болхлоша дика кхетаду тІехь-тІехьагІа тоалуш, хозлуш, детІабоагІаш латтача вай мехка эггара лоархІамегІа яр химически промышленность йолга.

Сийленца къахьийгад завода коллективо 3-ча квартале. Сийлахь-боккхача Октября сийна ше тІаийца хинна социалистически декхараш республике эггара хьалха кхоачашдир цо. Заводе а эггара дикагІа къахьийгар 16-ча цеха коллективо. ХІаьта цу цехе а гІоръяьннай новкъосташа И. Шевляковси Т. Вишневскаяси кулгалдеш йола сменаш.

Цхьа шу а даьннадац эггара хьалха вай республикерча кхаь коллектива коммунистически къахьегама сменаш яха цІи тилла. Октября цІей деэдеш смена къонача болхлоша даьхача толамашка а хьежа из сий дола цІи яла лаьрхІар дикача коллектива.

Духхьала производственни план тІехкхоачашъяь ца Іеш масса а оагІорахьара шоай дикали, говзали хьагойтай къонача болхлоша. Цхьаккха а моттиг яц цар къахьегама дисциплина толхаяь, авари яь а.

ХІара болхлочо 120—130 процентага кхаччалца кхоачашъю цхьаьн сменах йола задани. Укх шера диазза завода карара-кара тела ЦІе байракхи хьалхара моттиги яьккхай смена болхлоша. ХІаьта, іохкера а октябрь бетта яьккхар цар хьалхара моттиг ерригача заводе гІолла. Цу бетта план кхоачашйир 104 процент.

Дукха ба ВЛКСМ обкома а, райкома а хестора грамоташ тийнна цеха а заводской а Сийлен доска тІа баьха болхлой. Царех ба аппаратчикаш Гусейн-Кули, Голов, Покусаев, иштта кхыбараш а.

Дика къахьегарал совгІа шоай квалификаци а лакхъю къонача болхлоша. Нагахьа саг вац «А» смене шиъ-кхоъ тайп-тайпара йола професси ца Іомаеш. Беррига комсомольцаш дешаш ба е институташка, е техникумашка, е школашка.

Дика къахьегарца белгалъяьннай дукха ха йоаццаш коммунистически къахьегама бригада яха сийлен цІи яьккха нов. Ракицкий Юрий керте латта № 48 йолча цехера слесарий бригада а.

Завода болхлоех моллагІчунга а малагІа я шун дикагІа йола бригада аьнна хаьттача Ракицкий Юрий кулгалдеча бригада цІи йоаккх. Заводерча 9 бІаь къонача болхлоех-комсомольцех 8 бІаь гаргга саг дешарца шоай квалификаци лакхъеш ба. Цар дика кхетаду цунца мара сихагІа коммунизм хьалъяра толамаш даха вІаштІехьадаргдоацилга.

— ДІахо йодача хана а кхы а чІоагІагІа къахьегама толамаш доахаргда оаха, — йоах завода хьалхле лелаеча нн. Вишневскаяси, Ракицкеи кулгалдеча коллективай болхлоша.

М. ЦУРОВ.

ОБЩЕСТВЕННИ ПОРЯДОК ТОАЕШ

Колхоза дружинникаш

40 саг ва МагІалбикерча «Кавказ» яхача колхозе вІашагІъеллача общественни порядок лораеча дружине. Дружина командир ва колхоза председателе заместитель нов. Трунов. Дика вІашагІбелла дІаболабаьб цу дружино ший болх.

Бийсана, ха яхача хана веха волаш чу а вена шоллагІча тракторни бригада учетчик Мягкоголов ший сесага а зІамигача бера а етташ, мукхарца цІагІара хІамаш тедаш харцахьа ваьнна хьувзача тІанийсбенна дружинникаша соцавир из хулиган. ШоллагІча дийнахьа колхозникаша дехарах цу балхара дІа а ваьккха халагІча балха вахийтар Мягкоголов.

Иштта каст-каста менна волаш чу а ухаш цІагІа халахетараш деш вар овце-товарни ферма учетчик Белой а. ЧІоагІа бехк а баьккха, кхы цу тайпара гІулакх нийслой бехктокхаме озаргволга дружинникаша дІахайтачул тІехьагІа дикка тоавеннав Белой.

Ший воча гІулакхашца массанена а ше гоамвалийтаб колхоза кузне молотобоец волча Горбачев Николая. ТІехьара цо даь хулигана гІулакх бахьан долаш дружина штабо лаьрхІар 10 дени-буси из халача балха вахийта аьнна. Из решени халкъа судо мога а йир.

Иштта общественни порядок лораеш кхы дуккха а болх баьб колхоза дружино. Шоашта тІадилла гІулакх дика кхоачашдеш, бахача наьха сатем боабеш, общественни порядок телхаеш баранца къовсам лоаттабеш, царна кхетам луш хьаболагІа дружина членаш нн. В. Трунов, В. Красников, В. Бекетов, Н. Мезин, иштта кхыбараш а.

А. ТОРИЙ,
дружина политкомиссар.

Дика дІадоладаьд порядок лораелга

ЧІоагІа мога а даь хьаллаьцар тха районерча комсомольцаша общественни порядок лорае халхъа дружинаш вІашагІйохкара гІулакх. ХІанз районерча дружине дажъа лоацаш кховзткъанел совгІа кагий нахи мех-карийн ба.

Тха школера дикагІа бола дешархой Б. Битиев, А. Чаниев, У. Цароев, А. Хашиев, иштта кхыбараш а ба дружинникаш.

Белгалде дезаш да, общественни моттигашка, улицашка порядок лораеш, из телхаеш бараш бехктокхаме озош шоай болх дружинникаша дика дІаболабаь хилар. Дика кхоачашдир цар шоай декхар Сийлахь-боккхача Октября цІей дездеча деношка, хІаьта хІанз шо-шоай аргІагІа клубашка, улицашка, общественни порядок лораеш ба уж. Дружина болх бе йолаенначул тІехьагІа дика тоаеннай общественни порядок, кІезига ба харцахьа лелараш а.

Хьинаре, майра дружинникаша районе беча балхах боккха пайда боал районерча къахьегамхошка паргІатта салаІийтара.

Е. ГОНЧАРОВА,
Первомайски юкъерча школа завуч.

* * *

СССР Лакхехьарча Совето общественни порядоки социалистически общежите бокъонаши лораярах баьча соцамах дружина вІашагІтехай Первомайскерча лесоучасткерча комсомольцашеи кагирхошеи. Комсомольски организаце секретарь нов. Куклин керте латтача дружина юкъе 16 саг ва. Царца ба комсомольцаш Точиев Мухарбик, Оздоев А.-Али, Курильчик Николай, Логинова Елена, иштта кхыбараш. Дика вІаштІехьабаькхаб дружино лесоучастка ерригача территоре тІа общественни порядок лораяра болх.

Геттара дика порядок чакхъяькхар дружино цІей хиннача деношка. ДІахо йодача хана а порядок дика лора а еш болх дІабахьа лаьрхІа я дружина.

Ш. ГАРДАНОВ,

ГЕРЗ ХЬАДАРГА ДІАДОДАР

Дунен халкъашта юкъерча гІулакхий документашта юкъе керттера моттиг лоац массане а деррига а герз дІадаккха аьнна 18 сентябре ООН-е вай правительства кертте латтача Н. С. Хрущева оттаяьча предложенеша. Деррига герз дІа а даькхха, цунца адамий общества чухь тІом хургбоацаш йола торонаш оттае аьнна цу предложенешца Советски Союзо баь тІахьехам ВІашагІкхийттача Къамий Организацеи деррига механкарча халкъашеи чІоагІа раьза а хинна тІаийцаб. Дика кхетадеш да из тІа хІана ийцаб.

Халкъаша кхетадечох герз хьадар тІема хьалха доагІа цун Іиндоргіа я. Исторически опыто хьахьекхад, герз дукхха Іоадар машара массаз а кхераме хилар. «Йоккхий топаш-м шоаш а лелх» саготала алац наха. Сихдаь хьа а деш, герз дукхха Іоадеча хана цхьа бахьан а дов даьлча дуненах цІи лотаялар кхерам болаш хІама да. Герз хьадеш хилча тІом боацаш йоккха та тІема кийчо ярга дІайода. Бокъонца бола машар бе йиш яц герз хьадеш хиларца. ООН-а Генеральни Ассамблее сессе Н. С. Хрущева аьлар, «Адамий деррига исторе чухь хІанз атома, электроника, космос караерзаеча хана санна дукха герз хьа а даьдац, селлар чІоагІа цо кхерам тІа а тессабац».

Цу дерриганех а дика кхетадеш да: тІема кхерамах машар лорабе герз дІадаккха дезаш хилар. Цу гІулакха тІаерзаяь я ВІашагІкхийттача Къамий Организаце оттаяь советски предложенеш а. Герз дІадаккхара гІулакх алхха адамаш тІема кхерамах лорадаь дусаш дац. Герз хьа ца деш соцадари хьадаь даьнна герз дІадаккхари адамий общество дегІайоалаеча, деррига мехкий боахам тоабеча, бахача наьха вахара-хьал айдеча Іалаьмате боккха лоархІам болаш да.

Герз хьадаро Іалаьмате дукха материальни рузкъа дІа а лоац, ерригача паччахьалкхений боахам дегІаболабара доккха зе а ду.

ТІема гІулакхага дунен тІа хІанз дІайохийта расходаш дІабаха тІом хилалехьа хиннарел 25 дукхагІа я. ХІанз тІема еча кийчонга хІара шера дІадохийт 100 миллиард доллар. Цунах доккха дакъа лоац США-с.

ХІара денна 120 миллион доллари хІара сахьата 5 миллион доллари герз хьадарга дІадода Америка бахача нахагара. Ци хезза волча американски политически деятела Эдлай Стивенсона даьча лоархІамех хІара американски дезалгара шера юккъера лаьрхІача 1000 доллар тІема расходашка дода.

4,5 миллиард доллар совгІа (1,7 миллиард стерлингай фунт) хІара шера тІема расходашка дІадохийт Англе. Мехка милитаризаци еш хиларо боккха мухь тІабулл Англерча къахьегамхошта. Ци хезза волча лейбориста Ноэль-Бейкера даьча лоархІамех, герз хьадарга шера юккъера лаьрхІача хІара английски дезалгара 150 стерлингай фунт дІадода.

Іалаьмате дукха расходаш дІайохийт агрессивни блокаш вІашагІтохарген уж тІема кийчъярген. Северо-атлантически блока (НАТО) юкъе долхача мехкий эскараш 7 миллион саг ва, хІаьта 1958 шера цу блоко тІема еча расходаша 60 миллиард доллар лаьцар. Алхха укх тІехьарча 11 шера (1959 шера 8 бутт юкъе а бодаш) НАТО юкъедолхача мехкий тІема расходашка 550 миллиард доллар дахар.

Герз хьадара доккха зе ду деррига-ча паччахьалкхений боахам дегІаболабара. Іалаьмате дукха ахчеи рузкъеи дІадаха Іац цунга. Цо доккха зе ду. Вай хана чІоагІа дегІайоагІача технико керда герз хьаде торонаш а телаш, хьадаь дола дуккха а герз къаДаларца дІадаккха дезача оттаду.

Бразиле кхыча мехкашцарча гІулакхий министра Лафера цкъа белгалдаькхар: «Ма чІоагІа ахча дІадода тахан хьа а деш, кхоана пайдана доацача а доалаш, деш латтача герзага; хІаьта бІаьш миллионаш бола нах деррига чу дунен тІа къеи во хьал долаши бах, цар правительствашка бахача наха эшаш дола керттера хІама Іалашде рузкъа ца тоъар бахьан долаш».

ТІема пайдана доацача а доалаш, къалуча герзага бІаьш миллиардаш долларашш дІаухийт. ХІаьта герзага дІадодар тІа-тІа а дукхагІа лакхлу. МоллагІа дола хин кІал лела лодка 5 миллион доллар мах болаш да, хІаьта атомни реактор йола хи кІал лела лодка деш 50—60 миллион доллар дода. ХІанз дола американски «Форестолл» яха авианосец 200 миллион доллар мах болаш да. Нагахь санна 1944 шера танкови дивизи тІема гІирсаца кийчъярга 30 миллиард доллар дІадодаш хиннадале, 1950 шера 225 миллион доллар дІадодар цунга, хІаьта хІанз кхы а дукхагІа дода. Дунен шоллагІа тІом болча хана йоккха бомбардировщик хьаеш 300 эзар доллар додар, хІаьта хІанз 27 миллион доллар дода. «Цхьайола бомбардировщикаш хьаеш цар дозал миссел дошув дода вай», — аьлар Эйзенхауэра. Дошол а езагІа я ВІашагІкхийттача Штаташта управляеми снарядаш, хІаьта ««Атлас» яха ракета, урагІъяхийтарга 35 миллион доллар дода.

Сихдаь хадданза хьадеш латта герз Іалаьмате дукха хьаІов, цхьаккха а шийх бар пайда а боацаш дола рузкъа да из. ТІема кийчонга дІабода вахара пайда луш боаца тІема промышленносто болх беча е арме болча дуккхача миллионий къахьегам, е цифраш дагайохийтача а кхоачам ба: 100 миллион гаргга бола унахцІена а болх дика булургбола а нах шоай низи говзали тІема еча кийчонга дІайохийташ ба; 20 миллион совгІа саг хадданза арме ва.

Капиталистически мехкашка тІема производство дегІайоалаю къахьегамхой вахара-хьал чІоагІа телха а деш, бахача хІара денна царна эшараш юха а детташ.

Цхьаболча профсоюзни деятелаша белгалдаькхача тайпара, США хІанз 13 миллион американец вах саг чуваха мегаргвоацача, воча, «цицхолгаши дахкийи лелача, дехача, шийлача, готтача цІеношка». Мехка чухь тІа-тІа а вогІа хул бахача наха ду лорий гІулакх. (Американцех 80 процент нах хала лазар дола шоашта дарба дайта йиш йолаш бац;) 1200 эзар больнични маьнги тоъац.

Кхы дикагІа латтац гІулакх капиталистически дунен кхыча мехкашка а. Бахача нахага иштта во хьал доллашехьа а, капиталистически паччахьалкхенаша герз хьадарга тІа-тІа а дукхагІа миллиардаш ахча дІадохийт.

Империалистий тІема блокашта юкъе дакъа лоацача кІезига дегІадаьхкача мехкий боахама Іалаьмате чІоагІа Іаткъаш да тІема расходаш лакхлуш хилар. Турце, Иране, Таиланде тІема кийчонга дІадода ах гаргга дола бюджетни рузкъа, хІаьта Пакистане 56 процент совгІа.

ТІема кийчонга дІадохийта халкъа рузкъеи низи данза даргдоаца хІама да яхаш из бакъе гІерташ тайп-тайпара дола «теореш» дагалувц буржуазни политикашеи экономисташеи, милитаризацех хьахулаш дола зезулам ложкъаде а гІерташ. Цу «теореша» йоах, герз хьадеш хиларо наха де хІама хулийт, производство лакхъю, бахача наха болх Іалашбу, бе болх боацаш хилар дІадоаккх, капиталистически мехкаш экономически кризисаш ца хулийташ кІалхара а доах. Уж «теореш» харц хилар дика гуш да. Из харц хиларах теша американски вахара цхьадола гІулакхаш дагалаца мара хІама эшац.

Герз хьадарга Іалаьмате дукха рузкъа США-с дІадохийташ хилар дика довзаш да. Иштта герз хьадешшехь, бе болх боацаш Іалаьмате дукха нах ба мехка чухь, тІом дІабаьннаначул тІехьагІа ВІашагІкхийттача Штаташка массехк йоккха экономически кризис а хиннай. Цхьабакъда, герз хьадаро тІема монополей йоккха йоацача группа де хІама Іалашду. Царна де хІама нийслора яхаш мехка экономически хьал тоалуш хІама дац.

Цул совгІа, герз хьадеш бола фабриканташ рузкъах хьал а букъаш, герз хьадеш хиларо капиталистически боахам телха а беш, цхьан оагІорахьа увз. Хала цамогаш вола саг наркотикаш а телаш верзавара тара ба герз хьадарца лакхлуш бола капиталистически боахам, аьнна белгалдаькхар советски экономиста М. Рубенштайна. Наркотикашца хала цамогаш вола саг верзоргва яхаш Іеха а веш, дІадаккха деза цун дегІах лета лазар кхы а чІоагІагІа ГІордоакх. Иштта да герз хьадарца дегІабоагІача капиталистически боахама гІулакх а, йоах цо.

Бокъонца бакъдолча хІаманна духьала а бувлаш, герз хьадара политика лелаераша йоах, из дІаякхха йиш йоацаш политика я, хІана аьлча герз дІадаькхача кризис хургья е промышленни хьакъехьа чІоагІа дегІадаьхкача капиталистически дунен мехкашка боахам лаьгІлургба. Цхьабакъда цу хабаршта критика лоаяланзар.

США боахам дегІабара исторе чухь кІезига моттигаш яц цхьацца йолча ханашка тІема еш йола расходаш лаьгІъяь. Масала, 1945 денз 1947 шерага кхаччалца йолча хана (американски лоархІамех уж расходаш 88,6 миллиард долларагара 11,4 миллиард долларага кхоачаш кІезигйир. Иштта уж расходаш кІезигъярах американски боахама гІулакх телхаш хІама хиланзар хІанз укх тІеххьарча шерашка герз хьадарца дувзаденна из боахам талхаш санна. Ший бахьан доацаш аланзар хьалха хиннача США тІема министра, «Чейз Манхэттен бэнк» яхача банка хІанз волча председателе Маклойс «ВІашагІкхийттача Штатий экономика герз хьадарах тийша хІама долаш яц... Боахам дегІабоалабе дуккха кхыйола торонаш я вай воай ресурсаш дІаяхийта, масала, школаши нах чубаха цІеноши деча, наькъаш дехкача».

Герз хьадар дІадаккхаро боахам дегІа ца боалабеш юхасоцоргба яха даьсса хабараш харцду вахаро ше. Бакъдарех ца боалаш дуккха болча американски экономически эксперташа цхьа уйла соцаьй: США боахам герз дІадаькхача мегаргболаш ба, яхаш дувц «Джорнэл офкоммерс» яхача газето. Цул совгІа цу газето йоах, герз хьаделга дІадаккхаро США-рча дуккхача бахача наьха хьал тоадергдар.

Герз хьадаро цхьанна а халкъа пайда бахьац. Пайда ца барал совгІа дуккхача наьха вахара-хьал тоаде йиш йола Іалаьмате дукха рузкъа дІадода герз хьадеча. «Ля терр» яхача французски газето лаьрхІачох алхха 1951 шера французски правительствос тІема гІулакхашка дІадахийтача ахчах хІанз а фаткена лампаш йоагаеча французерча ерригача юрташка электрически лампаш яхка йиш хургьяр, нах мел бахача моттигашка водопроводех хий дилла, 100 эзар километр юрташка никъ билла, юрташка 200 эзар цІа де, 700 эзар сага пенси дала, 200 эзар къонача сага боахам дІаболабе пособи дала йиш хургьяр.

Из алхха цхьан мехка шера хинна хІама да! Герз хьаделга дІадаккхарах дерригача а дуненна мел боккха пайда бартбар!

Герз дІадаккхарах советски правительства яьча декларацe йоах: «Советски Союза, дерригача социалистически мехкий, машар безача а беза болча а дуккхача кхыча паччахьалкхений а санна, безам бар шоай беррига боахами торонаши маьршача гІулакхашка дІаяхийта, нах кхачан продукташца, барзкъашца, чуІеча цІеношца шортта Іалашбергболаш». СССР чІоагІа хьаштдолаш я тайп-тайпара системаш йола паччахьалкхенаш маьрша яхарца. Цу гІулакхо торо лургья маьршача хьале доккхий экономически толамаш дахийта, экономически хьоккхамий хьакъехьа эггара а тІехдолча капиталистически паччахьалкхенашта тІехьакхе а тІехдовла а.

Сага кулгаша хьадаь да герз, сага кулгаша дІадаккха а йиш я из. ТІаккха халкъашта хьалхашка оттаргья вахар маьрша дегІадоаладара эша бух боацца йоккхий торонаш. Цу гІулакха тІахьех вай мехко деррига адамаш.

В. М. ХАЙЦМАН,
исторически Іилмай кандидат.

Мексике советски выставка хьаеллар

МЕХИКО, 23 ноябрь. **(ТАСС корреспондент).** Хьалхагӏа хоам баьчча тайпара, 21 ноябре мексикански столице Советски Союза Іилма, техника, культура хьакъехьа карагӏдаьннарий выставка хьайийлар. Мексикански столице бахача наха Национальни аудиторе цӏеношта хьалхашкара майдане хьалйизар выставка хьаеллаш гулбенна. Цига гулбелар министраш, кхыбола Іаьдала гӏулакхера нах, цӏи хеза бола Мексика общественнии политически деятелаш. Царна юкъе бар Мексика кхыча мехкашцарча гӏулакхий министр Мануэль Тельо, Лакхехьарча суда председатель Альфонсо Гусман Нейра, промышленностеи торговлеи министр Салинас Лосано, укахцӏено лораяра министр Хосе Альварес Амескита, кхыбараш. Цига бар иштта городерча Іаьдала викалаш а, города Мехико мэр Эрнесто Уручурту керте а волаш.

Дезача дийнахьа санна хоза тоаль я Национальни аудиторе майдане. Советскии мексиканскии Паччахьалкхен байракхаш хьалтеха яда.

Майдане воагӏа Мексика президент Адольф Лопес Матеос, СССР-а Министрий Совета Председатела заместитель А. И. Микоян, цунца бахараш а.

А. И. Микоян, президент Лопес Матеос, министраш трибуна тӏа боал. Цу тӏа воал Мексика торговлеи промышленностеи Министр Салинас Лосано.

Цул тӏехьагӏа чӏоаттӏа дӏаьхдаь къамаьл дир СССР-а Министрий Совета Председатела заместитела А. И. Микояна. Раьза болаш, чӏоагӏа тӏоараш а детташ, тӏаийцар гулбеннача наха цо даь къамаьл.

Къама оборона Министерства оркестро Мексикаи Советски Союзеи Паччахьалкхен гимнаш локх. Лопес Матеоси А. И. Микояни выставка керттерча наӏар тӏа болх. Наӏар тӏа теха доалла дента хоададу А. И. Микояна. Хьайийллай выставка!

Мексика президенти СССР-а Министрий Совета Председатела заместительи выставка директор А. К. Шельнов шоашца а волаш, выставка ерригача разделашка гӏолла чакхбоал. Лаьттан искусственни спутникий, «ТУ-114», «ИЛ-18» яхача самолетий моделашка, болх беш йолча металлургически химическии комбинатий моделашка, 10 миллиард электроновольт низ болча синхрофазотрона, Внуковски аэродрома Лужникашкарча стадиона, иштта кхычара макеташка хьож уж.

Цхьайолча разделашкара хӏамаш ше дӏаювц А. И. Микояна. Культура разделе Лопес Матеосеи А. И. Микояннеи ладувгӏ советски артисташа Игорь Безроднеи Дмитрий Башкировеи беча сакъердамга.

Ше выставкера дӏаводаш кепайоазон викалашта лоацца къамаьл дир Лопес Матеоса. Укх выставко хьахьокх Іилма, техника, культура хьакъехьа советски халкъо даьха толамаш. Советски выставка Мексике хьаеллар бахьан долаш уж толамаш довзийтаргда мексиканцашта, Мексикаи СССР-аи юкъера гӏулакхаш тоадеи чӏоагӏдеи новкъостал а дергда.

Шинна а мехка паччахьалкхен деятелаш Национальни аудиторе цӏеношта хьалхашкарча майдан тӏа баьлча, цига царна накъа баьхка бар дукхча нах. Тӏоараш детташ уж тӏа а эцаш, цар йоахар: «Яхийла Советски Союз!», «Яхийла Мексика!», «Вахалва Микоян!». Цу майдане Лопес Матеос моаршал а денна А. И. Микоянах дӏа а къаьста, ший резиденце вахар. Выставкага хьожаш Мексика президента ши сахьати 45 минути ха яьккхар.

Цул тӏехьагӏа А. И. Микоян эздий накъа ваьккхар мексиканцаша. МугӏарЕх бола мексиканцаш Советски паччахьалкхен викала кулг лаца гӏерташ, Советски Союзацара шоай безам дӏабувца гӏерташ бар. Массанахьа а хьахозаш дар: «Сийле хийла Советски Союза» «Машар!», «Даькъала хийла Россия!». Царех цхьадараш эрсий меттал а дувцар. Шийга йоагӏача аргӏанна А. И. Микояна аьлар: «Вива эль поэбло мехикано!» («Дахалда Мексикански халкъ»).

Выставкера ваьлча А. И. Микоян хӏама хьаеш йолча промышленноста Национальни палате вахар. Цига Іуйрийна даа хӏама а оттадир цунна.

Мексикански политически хӏама лелалучеи наьха викалаша чӏоагӏа дика лоархӏ Советски выставка. ТАСС-а корреспондентаца ше къамаьл деш, Мексика кхыча мехкашцарча гӏулакхий Министра Мануэль Тельо аьлар: Советски Союзо укх тӏехьарча шерашка Іалаьмате доккхий толамаш даьха хилар цхьанне а ӡарцдеш дац. Цудухьа Іилма, техника, культура выставке вахарах боккха салоӏам хул.

Конгресса хадданза йолча комиссе председателе Морэно Санчеса аьлар, Советски выставка боккха безам тӏабодаш я. Советски техникеи Іилмеи чӏоагӏа дегӏадар хьахьокх цо, къаьстта промышленноста даькъе а хьокхаш.

В. КОЛОКОЛЬНИКОВ.
А. ПАВЛЕНКО.

Районни комсомольски конференци

Укх деношка хилар Ленински районерча комсомольций конференци. Шин шера районни комсомольски организаце баьча балхах лаьца доклад йир комсомола райкома секретара нов. Г. Г. Олейникова. Цо белгалдаьккхар районе дуккхача комсомольски организацеша шоашта хьалхашка лаьтта деккхараш толамца кхоачашдаь хилар. Масала, хӏанз районе коммунистически къахьегама бригада яха сийлен цӏи лелаеш 16 бригаден сменеи я, хӏаьта из цӏи яккхара тӏехьа къовсам лоаттабеш, комсомольцаша хьалхле а лелаеш 42 бригада я.

— Дуккхача комсомольски организацеша майра къовсам лоаттабу, — аьлар дӏахо докладчика, — къахьегама овсарал совъяккхараи, керда техникеи, механизации, автоматизации юкъейоалаяраи, арахецача продукцега дӏабода мах лохбараи тӏехьа. Шоашта хьалхашка лаьтта производственни декхараш дика кхоачашдаьд «Красный молот» яхача заводеи авторемонтни оборудоване заводеи комсомольцаша хьалхле лелаеча коллективаша. нн. Дюбенкои, Широковии кхы дуккха болхлойи 1960 шера чотах болх беш ба. Районе массово - политически болх дикка тоабеннаб. Духхьал укх цхьан шера вӏашагӏъелла 40 политкружок дика болх беш я. Эзар гаргга, производстве болх беш бола комсомольцаши кагирхойи дешаш ба сайрийнарча юкъерча школашка, лаккерча дешара заведенешка, подготовительни курсашка.

Иштта докладчика белгалдаьхар кхоачамбоацараш а уж дӏадахара наькъаш а.

Пренеех эггара хьалха къамаьл дир делегата, «Красный молот» яхача завода инженера нов. Горина. Цо белгалдаьккхар шоай завода болхлой коллективо комсомольски организацеца айхха бувзам лоаттабеш хилар.

Цу тайпара шоай организацешкара дика гӏулакхаш а кхоачамбоацараш а дувцаш къамаьлаш дир нн. Черкашина (№ 1 йола кирпишкий завод), Хазбулатова (Нохч-Гӏалгӏай медицински училища) Талаева (Нохч-Гӏалгӏай нефтяной институт).

Отчетни докладах а пренеех даьча къамаьлех а лаьца шерра решени тӏаийцар конференце, хӏаьта комсомола керда райком а хержар.

Барзкъаш тега мастерске

Дика барзкъаш тегаш я Сунженски районера Орджоникидзевская яхача станицера швейни мастерске.

Денгара-денга дуккхагӏа хулаш латт укхаза барзкъаш тегийта ухараш. Шин бетта балла болх хьаийцаб мастерске хӏанзалехьа. Мастерске барзкъаш дика тегаш хилар ерригача районе дӏахезад. Гонахьа гӏолла ядача станицашкара а хӏамаш тегийта дукха нах ух. Укх шера дика ялат хьийкъача станицешка бахача колхозникий хьал-торонаш лакхъеннай. Цудухьа къаьстта дукха ба швейни мастерске барзкъаш тегийта ухараш. Шоашта дезача зипех, даьрех, кӏадаех шоашка товргдолча тайпара барзкъа тегийта ух уж. Дика барзкъаш тега ховш ва мастерске заведующи а закройщик а вола С. Арутюнян. Безаме ладувгӏ цо заказаш де баьхкарашка.

Доккхий къахьегама толамаш даьхад барти цхьоагӏои йолча барзкъаш тегарий коллективо. Шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегача барзкъаш тегараша 10 беттара план 120 процента кхоачашъяьй. Цхьаболчара къаьстта доккхий толамаш даьхад. Царна юкъе ба М. Высочинская, ЗӏДечоева, Д.Филипиченко. Цхьа шу гаргга ха я гӏалгӏай йоӏа Щечоева Зина укхаза балха ена. Говза болхлой а дика новкъостий а корабаьб цунна мастерске. Болхлошта чӏоагӏа езаш а лоархӏаш а я из. Къонача гӏалгӏай йоӏа болх чӏоагӏа хьокхаме ба.

— Зина барзкъаш тийгараш а чӏоагӏа раьза болаш, баркал яхаш хул. Цо тийтача барзкъа раьза воацаш цхьа саг хиннавац, — яхаш дувц заведующе нов. С. Арутюняна.

Дикача къахьегама толамашца накъа баха лерхӏ мастерскерча болхлоша декабре хургйолча ССКП ЦК Пленума.

О. БУЗУРТАНОВ,
(тха корр).

Кагирхоша новкъостал ду

Кагирхошта юкъера культурни уровень лакхъяр духьа доккхий балхаш даьд Надтеречни районерча комсомольски организаце.

Каст-каста комсомольцийи кагирхойи низаца Іилма-атеистически темаех лаьца лекцеш еш районе бахача наха, самодеятельни кружокаш вӏашагӏъехкай. Дика дажъа лаьцар кагирхоша юрта бахача наха юкъе художественни, политически, юртболахама, технически литература дӏадоаржадара. Масала, духхьала цхьан шера 6500 сома маьха литература дехкад цар, цул совгӏа района культура Щӏа хьалдеча доккха новкъостал а даьд. Дукха гаьнаш дӏаеГӏай кагирхоша. ХӏанзалеГ улицашка а наькъа йистошка а гӏолла 10.000 га дӏаегӏа Іийнабац уж.

Братске, Бено-Юрта, Минеральное яхача юрташка радио чу юллача, клуб хьалъеча, стадионаш еча чӏоагӏа къахьийгар кагирхоша. Кӏезига дийша барашта а вӏалла дийша боацарашта а новкъостал ду цар деша ховргдолаш.

Доккхий балхаш даьд Советски районерча кагирхоша а. Цар 12 клуба ремонт яьй, библиотекаш хьайийлай, 12796 сома маьха литература дӏадоаржадаьд наха юкъе, хӏаьта 12 километр дӏоахал долаш бола никъ а тоабаьб.

Г. АЛМАЗОВ,
ВЛКСМ Нохч-ГӏалгӏАй обкома инструктор.

Хьуна сомех пайда эц

Хьуна сом гулбелга, цунах фу хьакъоастаделга, тайп-тайпарча повидлашта эша полуфабрикат елга, иштта кхыдола балхаш дика кхоачашду Сунженски семзаготучастка болхлоша. Участка чуйоагӏа Сунженски районерча Алхастера заводи Ачхой - Мартановски районерча Шалажи яхача юртара заводи. Ерригача республикерча районашкара тӏакхуьх заводашта эша сом. Дикка ха яьккхай заводаша хайра пайда ца луш. Из кхоачамбоацар укх шера дӏадаьккхад. Къаьстта доккха зе даьдар Шалажерча завода 1957 шера, из Сунженски районерча участках хьатохалехьа. Дукха къахьега дийзар кердача предприятей экономически торонаш тохкаш. Укх шера завода паччахьалкхен декхар дӏа а деннад, балха план тӏехкхоачаш а яьй. Укх шера шаккъе завод боккха пайда а луш болх беш хиннай. Арахецача продукце ший мах лохбаьб 13 процент.

Дукха сомий фу, повидлаш хьаеш эша сома полуфабрикат, тайп-тайпара сома сок яхьийтай заводаша Молдаверча, Украинерча, Казахстанерча, дагестанерча, кхы дуккхача республикай кондитерски фабрикаштеи, консервни заводаштеи.

Доккхий къахьегама толамаш даьхад заводий болхлоша семилетка хьалхарча шера: 10 беттара план 140 процент кхоачашъяьй. ССКП ЦК Пленума сийна дика къахьегама толамаш доахараш дукха ба заводашка. Дикача балхаца белгалъяьннай Алхастерча заводера Бекботова Маржана звено. Хӏара денна шиъ-ах балха норма кхоачашъю цо, завода ток луш болча мотора тӏа болх беш ва Щечоев Іалихан. Дика Іомабаьб цо машиниста болх. Щаккха ток йоацаш сеца лаьттаяц завод. Цо иштта дика болх баро чӏоагӏа новкъостал ду план кхоачашъяра. Доккхий къахьегама толамаш даьхад Шалажерча заводерча Е. Ушкина звенос.

Цу звено мехкараша сийленца накъа баха лерхӏ ССКП ЦК ПленУма. Денна 2,5—3 балха норма кхоачашъю цар. Дика къахьегама толамаш даьха Пленума накъа йода Сунженски семзаготучастка коллектив.

Б. ДЕРБИЧЕВ,
Сунженски семзаготучастка начальник.

ДИКА ЛОР

Дарба ца хуларех лоархӏаш дар хӏанзалца рак яха лазар. Хирургаша эттӏавича а хӏама хилацар.

Цу гӏулакха терко е ваьлар Грознера лор-отоляринголог Виктор Павлович Беловидов. Из лазар миштa кхет а, дӏа-юха миштa дарж, а кхыйола цун процессаш а Іомае волавелар из.

Цхьа ди дера цамогаш вола саг раьза а хинна, цунна къамарга операци е Виктор Павлович волавенна. Дӏадаккха дезаш дар рако толха мел даь къамарга ткань. Дӏадаккха-м хала дацар из, цхьабакъда лора дагадоаллар цул тӏехьагӏа унахочун садаха а къургаш де а, къамаьл де а дезилга. Дуккха а уйла йир лоро из операци миштa ергъя-хьогӏ аьнна хеташ.

Операци толамца чакхъяьлар, унахо вийрза а вийрзар. Из дар 11 шу хьалха.

ХӏанЗ из санна йола операцеш дукха ю. Цхьабакъда, хала да къамарга связкаш дӏаяьха саг къамаьл де Іомаве. Цу гӏулакха а дикка толамаш даьхад нов. Беловидова. Операци яьчул тӏехьагӏа къамаьл де Іомаву цо унахо. Ший болх дика бовзаш а из сийленца дӏахьош а ва Грознерча дикагӏча хирургех вола Виктор Павлович Беловидов.

П. ПОПОВ.

ДегӏАйоагӏа семилетка фонд

Грознерча машиннаькъахоша эггара хьалха дӏадоладир семилетка фонд дегӏАйоалаяра гӏулакх. Из сийлен гӏулакх хьал а лаьца дӏахьош ба связисташ, машинисташ, машиникъ тоабераш, движенцаш.

ХӏанЗ Грознерча станце коллектива счета тӏа семилетка фонда лаьрхӏа 857 эзар сом да. Станце начальника помощника счета тӏа да 267 эзар сом. 248 эзар сом дӏаяздаьд нов. Майзель смена болхлой счета тӏа а.

Поездаш вӏашагӏйохкара гӏулакх дика тоадар бахьан долаш 15 эзар сом ший счета тӏа дӏаяздайтад нов. Гусаковс. Поездаш вӏашагӏйохкача нов. Грибова 13 эзар гаргга соми нов. Воронина 11 эзар совгӏа соми дихьад семилетка фонда юкъе.

Семилетка хьалхара шу йистедоалача хана Грознерча станце коллективо семилетка фонда юкъе 1 миллион совгӏа сом ахча хьоргда.

В. СЕРГЕЕВ.

Ворхӏ шера план—ханал хьалха

«Сельстрой» треста гӏишлош хьалъеча болх беш йола коллектив дика къахьегаш я семилетка хьалхарча шера. Сентябрь бетта план 100 процентн, октябрь бетта 112 процентн кхоачашъяьй коллективо. Къаьстта тресте болх беш йолча коллектива юкъе белгалъяьлар Курчалоевски районе электрификаце балхаш деш йола прорабски участок. Дӏа-юха тела треста Щӏе байракх елар опытни прораба К. Ахвердова а цун болхлошта а.

Нов. Т. Сидоров бригадир волча бригада хьалъяьй 3 километр высоковольтнии, 9 километр низковольтнии дӏоахал а долаш линеш, цул совгӏа цхьа трансформаторни подстанци хьалъяь а баьнна дӏаеннай цар Куйбышева цӏерахча колхоза. Цига хӏанз электроэнерги я.

Массаза а нормаш 135—140 процент кхоачаш а еш белгалбаьлар новкъостий Д. Джабраилов, А. Сайдулаев, С. Умаев, иштта кхыбараш а.

А. КУЛЬКОВ.

ШЕРДЕ КНИЖКАШ ДЕШАРИЙ МУГӏАРАШ

Книжкаш дешачар доккха сий ду Гудермесерча шоллагӏча городской библиотека. Цу библиотеко болх бу деррига цхьа шу мара дац. Лоацца хана дукха къахьийгад библиотека заведующе нов. Кириллова, библиотекара Е. Щепеткова библиотека болх тоабараи цига книжкаш дешараш дукхагӏа хилийтараи.

Дика кийчъяьй книжкаш дешара зал. Цига Іалаьмате хоза фото-витринаш, стендаш, лозунгаш я. Укх гаргарча хана библиотека коллективо вӏашагӏъеллай Николаевас яздаь «Наькъ тӏара тӏом» яха романи, Бровка яздаь «Маца вӏашагӏкхет хиш?» яха романи дувцаш книжкаш дешарий конференци.

Иштта дӏайихьай цига «Сагах мел доаллар дика хила деза» яхеи, «Советски союза гражданин ва со» яхеи кхыйолеи сайренаш а.

Цхьаькха дика гӏулакх дӏадоладаьд библиотека болхлоша. Города клубашка масса хана а библиотечни обзор ю цар. Іалаьмате дика вӏаштӏехьадоал цар из гӏулакх. Киносеанс йолаялалехьа 15—20 минут хьалха художественни дале а, технически дале а, юрта боахама дале а литератураш къоаста а дийя, цар лоацца чулоацам дӏабувц ладувгӏарашка.

... Егор Семенович истола тӏа ухкар бешамаш лелаярах дола книжкаш. «Аккар обзор е кийчлуш ва со» — аьлар цо.

Депо болхлой болча каст-каста ух библиотека болхлой. Цига цар кхухь слесарий а токарий а балхахи кхыдолеи технически литература.

Цу тайпара беча балхо дика аьттув боакх книжкаш дешараш дукхагӏа хилийта, цар кхетам лакхбе, балха говзал дикагӏа Іомае. Цхьабакъда, кхоачамбоацараш а да библиотека балхаца. ХӏанЗалца дӏаяьхаяц барьераш, вӏаштӏехьадаьккхадац книжка дешачо ше дӏа тӏа а ваха тархе тӏара шийна деза книжка хоржилга, вӏашагӏъехкаяц библиотечни советаш. Дукха ха я райисполкома библиотекашкара барьераш дӏаяха, аьнна соцам баь. Кхоалагӏа бутт бузаш латт библиотека заведующи тархе е аьнна «Ремстрой» конторе заказ даь. Бакъда цу контора начальника нов. Веденякина из заказ маца кхоачашдергда ховш дац.

ХӏанЗ библиотека цӏен юкъе хьалдетта латт дукха книжкаш. Іалаьмате хала да библиотекара цу юкъера шийна деза книжка хьахаржа.

— Массехказа аьннад аз нов. Веденякинга а, района культура отдела заведующи нов. Кобзарьга а, райисполкома председателе заместителга нов. Умаровга а, — йоах Кириллова, — из заказ сихагӏа кхоачашде.

— Кхоачашдергда, — алар мара кхы гӏулакх дац цар деш. Культура отдела кулгалхой декхарийла ба библиотека болхлошта йоагӏгӏаш йола йоакхо е а, цар болх тоабара мел эшар Іалашдергдола наькъаш лаха а.

Книжка — сага доттагӏ а новкъост а да. Библиотекай болхлой декхар да книжкаш дешараш, цун доттагӏий дукхагӏа хилийта.

М. ХАМХОЕВ,
(тха корр).

Тика болх тоабеннаб

Назрановски района Тӏой-Юртарча тика чу дохкаш книжкаш хиларал совгӏа культтовараш а да. Цу тика чу латтача Зурабов Ахьмада болх бу дукха ха яц. Хьалха, из цига балха валехьа книжкаш дохка тика я ала йиш яцар цунах. ХӏАна аьлча цӏакхха а ший ханнахьа хьаеллацар тика, товараш тӏа маьхаш дола этикеткаш хилацар, царна тӏера дом дӏабаккхацар. Кхыча тайпара бийрзар тика болх Зурабов чу венача хана денз. Деша дагӏача бераша, мичча хана шоашта эшаш дола дешара пособеш эца йиш хургйолаш вӏаштӏехьадаьккхар цо.

Массаза Іуйрийна 8 сахьат даьлча мара хьаелла ца езача 7 сахьат даьлча хьаелл, хӏаьта сайрийна 5 сахьат даьлча дӏакъовла езача 7 сахьат даьлча мара дӏакъовлац из тика. Цул совгӏа тика чу баьхкача эцархошца эзди къамаьл а ду, царна эшаш дола хӏама а дохк. Цхьабакъда, ший ханнахьа бераштa эша цхьадола дешара книжкаш Наьсарерча райПО-с хьатӏа ца кхахьар бахьан долаш, Зурабова тика дӏа а къайле ший аха везаш хул товараш да.

Цу гӏулакха теркам тӏабахийта дехкарийла ба райПО кулгалхой.

Аь. ЗУРАБОВ,
Тӏой-Юртар юрта Совета депутат.

Парадиева Любай медаль

Москве, «Крылья Советов» яхача клубе Советски Союза художественни гимнастика хьалхле къайсай. Кхыча гимнасташца Российски Федераце цӏерах цу яхье дакъа лоацаш хиннай Грознерча № 2 йолча школа дешархо Парадиева Люба. Кхоачашъе езаш йола а ший лоӏамах йола а программаш дика кхоачашйир дийтта шу даьннача Любас. Кхийнарашта юкъе кхоалагӏа мотти яккхарах бронза медаль ялар цунна.

Радиопередачай программа

26-ча ноябре: 7.20 — «Сектанство гучаялар а, цун чулоацам а» — беседа (эрсий меттала); 8.20 — Советски Союзера а доазол дехьара а хоамаш (нохчий меттала); 8.35 — «Сердало» газета обзор; 8.50 — Хоамаши передачай программеи; 9.00 — Концерт; 17.00 — РадиочугӏоллА культура университет (эрсий меттала); 17.20 — Пионераштеи школьникаштеи передача (гӏалгӏай меттала); 17.35 — РадиоладувгӏАрхой программах концерт; 18.00 — Юрта боахама болхлошта передача (эрсий меттала); 18.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 18.40 — Мехкдаьтта болхлошта передача (нохчий меттала); 19.20 — Керда хоамаш (нохчийн гӏалгӏайн метташка).

27-ча ноябре: 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.20 — «Ленинан некъ» газета обзор; 8.35 — Советски Союзерен доазол дехьарен хоамаш (гӏалгӏай меттала); 8.50 — Хоамаши передачай программеи; 9.00 — Концерт; 17.00 — «ГӏА боах семилетка» — передача (эрсий меттала); 17.20 — Юрта боахама болхлошта передача (гӏалгӏай меттала); 17.35 — Безама ашарий концерт; 18.00 — Пионераштеи школьникаштеи передача (эрсий меттала); 18.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 18.40 — РадиоладувгӏАрхой письмоех оттаяь передача (нохчий меттала); 19.20 — Керда хоамаш (нохчийн гӏалгӏайн метташка).

28-ча ноябре: 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.20 — Пионераштеи школьникаштеи передача (нохчий меттала); 8.35 — «Коммунистий хьалхленца» — корреспонденци (гӏалгӏай меттала); 8.50 — Хоамаши передачай программеи; 9.00 — Кисловодски филармоне артистий концерт; 17.00 — «ДоттагӏЛен передачаш» (эрсийн, нохчийн, гӏалгӏайн метташка); 19.20 — Керда хоамаш (нохчийн гӏалгӏайн метташка).

Редактор,
М. К. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цӏерахча кинотеатре
Бос бола керда художественни фильм.
Йоккха зал — «Мамлюк».
Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
ЗӏАмига зал № 1 — «Мамлюк».
Долалу: 8.30, 10,30, 12.30, 3,30, 4.30, 6,30, 8,30, 10.30.
ЗӏАмига зал № 2 — «Мамлюк».
Долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.
ЗӏАмига зал № 3 — «Мамлюк».
Долалу: 9.15, 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.

«Родина» яхача кинотеатре
Бос бола керда художественни фильм—«Мамлюк».
Долалу: 8.30, 10.25, 12.20, 2.15, 4.10, 6.05, 8, 9.50.

НОВКЪОСТИЙ!
1960 шера хӏанззе а язле
„СЕРДАЛО“
яхача республикански газета.
Газет арадувл гӏалгӏай меттала кӏиранна шозза.
Газета язвалара мах:
Шера — 20 соми 80 кеп.
6 бетта — 10 соми 40 кеп.
3 бетта — 5 соми 20 кеп.
Сихагӏа язле „СЕРДАЛО“ яхача газета.

Хала задани кхоачашйир

1942 шера къилбаседен оагӏонгахьара Грознена тӏаяьхкача фашистски бомбардировщикаша мехкдаьтта чакхдоаккхача заводашта бомбаш йийттар. Цар чӏоагӏа зе дир дуккхача технологически установкаштеи резервуарни паркаштеи.

Шераш дӏадахар. Уж бомбаш йийтталга дицделар наха. Бомбаш етташ йохаяь а зе даь а хинна производственни сооруженеш юхаметтаоттаяь дукха ха я. Бомбаш йийттачул тӏеххьарча шерашка лоархӏам боллаш шерлуш, йоккхагӏа хиннай заводаш а город ше а.

Дукха ха йоацаш Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода парафинови цехе вера пенсионер Ф. Б. Григорьян. Массехк шу дӏадахадар из заводе ца хула.

— Бомба хьаяьккхайий оаш хӏаьта? — аьлар цо мехкдаьтта чакхдоаккхача болхлошца ше къамаьл деш.

— Бомба? Фу бомба? — цец а баьнна хаьттар къонача болхлоша.

ТӏАккха Григорьяна дийцар, 1942 шера цеха юхха кхийтта хинна бомба ца а эккхаш йисар. Юххера а гучадаьлар из бомба йиц а енна яллийса хилар.

Иштта из къамаьл хинначул тӏехьагӏа дукха ха ялалехьа Грозне ера майора А. Л. Дубовске подразделени. Массехк ди даьннначул тӏехьагӏа парафинови цеха юхе эскархошта корайир бомба, эккхаргйоацаш хьа а яьстар цар из. Цул тӏехьагӏа кхы а хоам бир майорага Дубовскега. Завода керттерча механика Н. И. Павленкона дагаехар № 15 йолча установка юхха 1942 шера кхийтта йоккха бомба. Ца а эккхаш йиса, из бомба цу ханна а хьаяккха беннабар, цхьабакъда, хьа а ца йоаккхалуш бисар.

Бомба лаха болабелар сапераш. Бомба Іоккхийта моттиг бокъонца цхьаннена а хацар. Дӏадахар денош, кӏираш, бетташ чӏоагӏа къа а хьегаш. Установка гоннахьарча йоккха йоацача моттиге 6—7 метр кӏоарга лаьтта ӡыхкар белашца. Стабилизатора гаргаш корайир царна цӏаьхха. Цул тӏехьагӏа ворхӏ ах метр кӏоарга чуяха йоалла тонна хула бомба а корайир царна, цхьа ха-зама яьлча бомба эккхийтаргйола взрыватель а йоаллаш. Доккхача деналца а говзалца а майора А. Л. Дубовскеи ефрейтор комсомольца В. Н. Кузнецовеи эккхаргйоацаш хьаяьстар 17 шера лаьттах яьлла бомба. Къонахчал долча тӏемахошта доккха баркал аьлар завода болхлоша. ТӏАккха «Наха дувцачох тӏом хиннача хана теха, ца а эккхаш йиса бомба йоал механически мастерскена юхе. Из йий ший хьажа тахка дех оаха шо», аьнна вӏалла дага а доацаш крекинг-заводера хоам бир.

Селхан шун корреспондент крекинг-заводе хиннав. Майор А. Л. Дубовский механически мастерскена юхе нийсвелар тхона. ХӏАьта хьалъяьккхача а эккхаргйоацаш йоассаяьча а тонн хулача бомбана юхе ший подразделене тӏемахой сурташ доахаш воаллар из. Майора А. Л. Дубовске дийцар:

— Дуккханеша а хетт хӏанзалца эккхаргйоацаш йоасса ца еш лаьттагӏа хӏана яхкийтай бомбаш, яхаш. Цу хана а гӏийртаб уж йолчара хьалаха, бакъда, атта болх бацар уж хьалахар. Тӏом болча хана минаш дӏайоахаш хинна эскара доакъош малхбузехьа дӏа а даха, йиса хинна хила еза уж. ХӏАьта предприяти юхаметтаоттаеш хиннача наха ца а эккхаш лаьттагӏа йоахка бомбаш дуккха теркам ца беш йитай.

Цул совгӏа укхаза лаьттагӏара бомба хьаяккха хала а да. Бомба хьалаха боаккхаш бола кӏоаг хьалбузаш лаьтта кӏалхара хиш чуухар. Из хий чура дӏадаккха Іалаьмате чӏоагӏа низ бола насосаш уттае йийзар тха. Цул тӏехьагӏа мара болх бе йиш хилацар. Цул совгӏа, хетаргахьа, бомбаш Іалаьмате лакхера чукхайса хинна хила еза. Кӏоаргга лаьттагӏа чуяхаяр уж. Гой яр бомба итт метр кӏоарга лаьттагӏа чуяхачар хьаяьккхар оаха. 20 дийнахьа болх бир салташа из хьайоаккхаш. Тӏом болча хана иштта уж хьалаха ха а торо а яцар.

— Лелхара кхерам болаш ярий бомбаш?

— Яр. Эккха йиш йола а къаьстта хьал тӏа эттача хана лелхаргйолаш а доккха зе дергдолаш а яр уж.

КхоалагӏА йола бомба хьалохаш а из эккхаргйоацаш йоассаеш а къаьстта денал долаш болх бир ефрейтора М. Тихомирова, Зӏамагӏча сержанта Б. Астанова, ефрейтора А. М. Максимова, салтечо В. С. Винакурова, кхыча тӏемахоша а.

Тӏема задани толамца кхоачашъяьча майора А. Л. Дубовске подразделене денал долча тӏемахошта дег чура баркал йоах Грознерча къахьегамхоша.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 23. ТЕЛЕФОНАШ: редактора — 2-41-23: редактора зам. — 2-07-01: бехкокхама секретара — 2-25-72: Корректорске — 2-30-91 партийни вахарен экономикан отделий — 2-25-72:

СФ03655. Нохч-ГӏалгӏАй АССР, г. Грозный, Революце проспект, 1918 шерарча 11-ча августа цӏерагӏа йола типографи, 30/3: Заказ № 7142.